

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARTAL/TÜRKİYE

(Başvuru no. 54699/14)

KARAR

Madde 6 § 1 (medeni hukuk) • Mahkemeye erişim • Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görev yapan bir hâkimin görevinin, mevzuatta yapılan değişikliğin ardından *kanunen* (*ex lege*) erken sona erdirilmesi hususunda yargı denetimi olmaması • 6. maddenin uygulanabilir olması • Görev süresinin keyfi olarak sona erdirilmemesine yönelik iç hukuktaki savunulabilir medeni hakka ilişkin gerçek ve ciddi uyuşmazlık • Başvuranın mahkemeye erişiminin sağlanmamasının Devletin menfaatine bağlı nesnel gerekçelerle haklı gösterilmemesi nedeniyle *Eskelinen* kriterinin ikinci koşulunun karşılanmaması • *Kanunen* (*ex lege*) sona erdirmeye kararının hukukun üstünlüğü ile uyumlu olmaması ve yargının bağımsızlığını tehdit etmesi • Yargı denetiminin olmamasını istisnai olarak haklı gösteren güçlü gerekçelerin olmaması • Mahkemeye erişim hakkının özünün zedelenmesi

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

26 Mart 2024

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2024. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Kartal/Türkiye davasında,

Başkan

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler

Egidijus Kūris,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel,

Frédéric Krenc,

Diana Sârcu,

Davor Derenčinović

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde bulunan ve Türk vatandaşı Adem Kartal'ın ("başvuran"), 24 Temmuz 2014 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkemeye yapmış olduğu başvuruyu (no. 54699/14),

Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası kapsamındaki şikâyetin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesine ilişkin kararı,

Davalı Hükümet tarafından ibraz edilen görüşleri ve bu görüşlere cevaben başvuran tarafından ibraz edilen görüşleri,

Bölüm Başkanı tarafından müdahil olmasına izin verilen *Gönüllü Hukukçular* (*Volunteer Jurists*) tarafından ibraz edilen görüşleri

dikkate alarak 13 Şubat 2024 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından, aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Mevcut dava, başvuranın, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevinin bir kanunun yürürlüğe girmesiyle erken ve iddiaya göre keyfi olarak sona erdirilmesine ilişkin olarak mahkemeye erişememesi ile ilgilidir. Başvuran, mahkemeye erişim hakkının (Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası) ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

OLAYLAR VE OLGULAR

2. Başvuran 1972 doğumlu olup Ankara’da ikamet etmektedir. Başvuran, Ankara Barosuna bağlı Avukat K. Kıldan tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükümet, kendi görevlisi Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkğül tarafından temsil edilmiştir.

4. Mesleği hâkim olan başvuran, olayların meydana geldiği dönemde, 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesiyle adı Hâkimler ve Savcılar Kurulu (“HSK”) olarak değiştirilen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (“HSYK”) Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görev yapmaktaydı. Başvuran bu göreve, 30 Aralık 2011 tarihinde HSYK Genel Kurulu tarafından, 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu’nun 15. maddesi (aşağıdaki 16. paragraf) uyarınca ve kendi rızasıyla birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından seçilerek getirilmiştir.

1.6087 SAYILI HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU KANUNU’NDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR 6524 SAYILI KANUN VE BU KANUN’UN ANAYASA’YA UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ

5. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 15 Şubat 2014 tarihinde, 6524 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’u kabul etmiş, bu Kanun 27 Şubat 2014 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmış. Bu Kanun, 6087 sayılı Kanun’da değişiklikler öngörmektedir. 6524 sayılı Kanun’un açıklayıcı notunda 2010 yılında yapılan Anayasa değişiklikleri ile HSYK’nın yeniden yapılandırılmasından bu yana, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmek, bazı sorunları ortadan kaldırmak ve yargının işleyişini daha etkin hale getirmek amacıyla 6087 sayılı Kanun’da bazı kapsamlı değişikliklerin yapılması ihtiyacının ortaya çıktığı belirtilmiştir.

6524 sayılı Kanun, HSYK üyeliğine seçim süreci, HSYK dairelerinde seçim ve bunların çalışma usulleri ve görevleri, dairelerin karar verme işlemlerine karşı itiraz yolu, HSYK Genel Kurulunun görevleri, HSYK başkanı, genel sekreteri ve genel sekreter yardımcılarının atanması, Teftiş Kurulu başkanı ve başkan yardımcılarının atanması ve HSYK müfettişlerinin ve tetkik hâkimlerinin atanması bağlamında 6987 sayılı Kanun’da çeşitli değişiklikler yapmıştır.

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

6524 sayılı Kanun ayrıca, yürürlüğe girdiği tarihte HSYK'da çalışan mevcut personelin görev sürelerine ilişkin geçici maddeler getirmiştir. Söz konusu Kanun'un açıklayıcı notu, bu geçici hükümlerin, HSYK'nın yapısının yeniden düzenlenmesi nedeniyle Kanun'un yürürlüğe gireceği tarihe ilişkin belirsizliği önlemek amacıyla getirildiği belirtilmiştir. Buna göre, 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesi, 6987 sayılı Kanun'a geçici 4. madde eklenmiştir. Bu madde, HSYK genel sekreteri, genel sekreter yardımcıları, Teftiş Kurulu başkan ve başkan yardımcıları ile müfettişlerin, tetkik hâkimlerinin ve idari personelin görev sürelerinin Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte sona ereceğini öngörmüştür. Dahası, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde, başkan tarafından Teftiş Kurulu başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları ve genel sekreter yardımcıları atanacak (aşağıdaki 17. paragraf) ya da bu görevlere yeni kişiler atanacaktır.

6. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 130 üyesi, 6524 sayılı Kanun'un Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla ve bu Kanun'un 39. maddesinin diğer hükümleriyle birlikte iptali talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

7. Anayasa Mahkemesi, 10 Nisan 2014 tarihinde aldığı (E. 2014/57, K. 2014/81) ve 14 Mayıs 2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan kararıyla, oy birliğiyle, *diğerlerinin yanı sıra (inter alia)*, 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesinin hukuki kesinlik ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı olduğuna ve itiraz konusu hükmün iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, yasal bir boşluk oluşmaması için 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesini iptal eden kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından üç ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca, iptal edilen hükmün yürürlüğünün durdurulması için gerekli koşulların yerine getirilmediğini değerlendirmiştir.

Kararın ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“Dava dilekçesinde, HSYK üyeleri hariç olmak üzere Kurulda görev yapan tüm görevlilerin görevine son verildiği, yeni yönetimi belirleme yetkisinin tamamen [HSYK] Başkana bırakıldığı, hâkimlik teminatına sahip personelin görevden alınarak yerlerine Bakan tarafından atama yapılmasının kuvvetler ayrılığı ve hukuk devleti ilkesine aykırı ve mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına göre ... görev yapması gereken Kurula yürütmenin açık bir müdahalesi olduğu, [Anayasa uyarınca] yargı mensubu-memur ayrımı yapılmaksızın tüm personelin mahkemelerin bağımsızlığı ilkesinden hareketle teşkilatlanacağını kurala bağlandığı, Anayasa Mahkemesince bazı bakanlıklar bünyesinde çalışan kamu görevlilerinin görevlerine

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

kanun ile son verilmesinin Anayasaya aykırı bulunmadığı ancak bu kurumların klasik kamu kurumları ve bu kişilerin de yürütme karşısında bağımsızlık ve hâkimlik teminatına sahip olmayan kişiler olduğu, dava konusu kuralla görevine son verilen personelin dava açma haklarının engellenerek hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiği, [HSYK] üyelerin dairelerdeki görevlerinin iptal olduğu, yargılama yetkisini kullanacak olan bağımsız mahkemeler üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak Adalet Bakanına tasarrufta bulunma yetkisinin verilmesinin “yargı yetkisi”ne ve “kuvvetler ayrılığı” ilkesine aykırı olduğu, mahkemelerin bağımsızlığı ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralın, Anayasa’nın 2., 4., 6., 9., 11., 138., 139., 140. ve 159. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6087 sayılı Kanun’a eklenen geçici 4. maddenin (1) numaralı fıkrasında, bu Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihte Kurulda görev yapan Genel Sekreter, genel sekreter yardımcıları, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları, Kurul müfettişleri, tetkik hâkimleri ve idari personelin Kuruldaki görevlerinin sona ereceği; (2) numaralı fıkrasında, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde Başkan tarafından Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları ve genel sekreter yardımcılarının atanacağı, Genel Kurul tarafından, bu Kanunla öngörülen usule göre Genel Sekreter adaylarının belirleneceği; (3) numaralı fıkrasında, Genel Sekreter adayları belirlendikten sonraki üç gün içinde Başkan tarafından Genel Sekreterin atanacağı; (4) numaralı fıkrasında, Kuruldaki görevleri sona eren Genel Sekreter, genel sekreter yardımcıları, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları, Kurul müfettişleri ve tetkik hâkimlerinin müktesepeleri dikkate alınarak uygun görülecek bir göreve atanacakları, (5) numaralı fıkrasında ise Kuruldaki görevleri sona eren idari personelin Adalet Bakanlığınca, Bakanlığın merkez veya taşra teşkilatında müktesepelerine uygun kadrolara atanacakları öngörülmüştür.

Maddenin (1) numaralı fıkrası, bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihte görevi sona erecek kişileri belirlemektedir.

Anayasa’nın 159. maddesinde, HSYK tarafından atama yapılacak kadrolar belirlenmiştir. Buna göre Kurul müfettişleri ile Kurulda çalıştırılacak hâkim ve savcılar atama yetkisi, Kurula aittir. Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarının da Anayasa’nın 159.maddesi uyarınca Kurul tarafından atanmaları gerektiği açıktır.

Anayasa’nın 159. maddesi gereğince atama yetkisi Kurula ait olan ve bu madde uyarınca atamaları HSYK tarafından yapılan kişilerin görevlerine kanun ile son verilmesi, Anayasa’nın 159. maddesini işlevsiz kılmakta ve bu yönüyle Anayasa’nın 159. maddesine aykırı bulunmaktadır.

Öte yandan, Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin gereklerinden olan hukuki güvenlik ilkesi, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

Kamu görevlilerinin bulundukları görevlerden alınmalarını gerektiren haklı bir neden olmadıkça görevlerine son verilememesi, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereğidir. Hukuki ve fiili zorunluluk hallerinde kamu görevlilerinin bulundukları görevden alınarak başka bir göreve atanmalarının, yasal düzenlemelere konu edilebileceği kabul edilmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden yapılandırılmaları kapsamında, teşkilat yapısı değiştirilen kurum ve kuruluşların bazı kadrolarında görev yapan kamu görevlilerinin görevlerinin sona erdirilerek başka kadrolara atanmalarının öngörülmesi, söz konusu hukuki ve fiili zorunluluklar nedeniyle getirilen yasal düzenlemelerin bir örneğini oluşturmaktadır. Bu durumda, ilgililerin başka kadrolara atanmalarının sebep unsuru, ilgili kurumun ya da kuruluşun yeniden teşkilatlandırılması olup yürürlükte bulunan kanunlara dayanılarak ve kamu görevlisinin öznel durumu dikkate alınarak idarece tesis edilen naklen atama işlemlerinden tamamen farklıdır. Söz konusu hukuki ve fiili zorunluluklar nedeniyle kazanılmış haklar korunarak [kişilerin] başka kadrolara atama yapılması, kanun koyucunun takdir alanı içindedir.

[6524 sayılı Kanun'un 39. maddesinin] Madde gerekçesinde, Kurulun yapısının yeniden düzenlenmesi nedeniyle Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte belirsizlik yaşanmaması amacıyla geçiş hükümleri getirildiği belirtilmiş ise de 6524 sayılı Kanun ile 6087 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler bir bütün olarak incelendiğinde, HSYK bünyesi içinde yapısal bir değişikliğin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, yapısal bir değişikliğin sonucu olarak Kurulda görev yapan kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesini gerektiren hukuki ve fiili zorunluluklardan bahsedilebilmesi de olanaklı olmadığından, bu kişilerin görevlerine kanuni düzenlemelerle son verilmesi, hukuki güvenlik ilkesinin ihlaline yol açar.

[6524 sayılı Kanun'un 39. maddesinin] (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkralarında ise boşalan kadrolara yapılacak atamalar ile görevi sona erecek kişilerin yapılacak atamalarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Göreve son vermeyi düzenleyen (1) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırılığı, bu fıkradaki düzenlemeye dayalı ve bu düzenlemenin sonuçlarını oluşturan (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları da Anayasa'ya aykırı kılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Kanun'un geçici 4. maddesinin (1), (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları Anayasa'nın 2. ve 159. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

...”

II.6524 SAYILI KANUN’LA BAŞVURANIN HSYK’DAKİ GÖREVİNE
SON VERİLMESİ

8. 27 Şubat 2014 tarihinde 6524 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesiyle, başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevi, 6087 sayılı Kanun’a geçici 4. maddeyi ekleyen söz konusu Kanun’un 39. maddesi uyarınca sona erdirilmiştir.

9. 27 Şubat 2014 tarihinde, HSYK Başkanı tarafından Teftiş Kuruluna yeni bir başkan ve başkan yardımcısı atanmıştır. 3 Mart 2023 tarihinde HSYK Genel Kurulu, elli dokuz eski başmüfettişten yirmi dördünü, yetmiş beş eski müfettişten otuz üçünü ve kırk iki eski tetkik hâkiminden on sekizini, 6524 sayılı Kanun uyarınca görevlerinin sona ermesinden önce HSYK’da bulundukları görevlere yeniden atamıştır. Başvuran, HSYK’ya yeniden atanan bu kişiler arasında yer almamıştır.

10. HSYK Birinci Dairesi, 6 Mart 2024 tarihli bir kararla, başvuranı Yargıtay Cumhuriyet savcısı olarak atamıştır.

11. Anayasa’nın 153. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye dönük olarak uygulanamayacağı nedeniyle (bk. aşağıdaki 15. paragraf), başvuran, Anayasa Mahkemesinin 6524 sayılı Kanun’un 39. maddesini iptal eden 14 Nisan 2014 tarihli kararının (bk. yukarıdaki 7. paragraf) ardından Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevine iade edilmemiştir.

12. Başvurucu, 6524 sayılı Kanun ile Teftiş Kurulundaki görevinin erken sona erdirilmesine itiraz etmek amacıyla mahkemeye erişim hakkını ileri sürerek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, 30 Kasım 2015 tarihinde, bireysel başvuru çerçevesinde yasal belgeleri inceleme yetkisi bulunmadığı nedeniyle, başvurunun Anayasa hükümleriyle *konu bakımından (ratione materiae)* bağdaşmadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

III. BAŞVURANA İLİŞKİN SONRAKİ TEDBİRLER

13. Başvuran, 16 Temmuz 2016 tarihinde, hâkimlik mesleğinden ve Yargıtaydaki savcılık görevinden uzaklaştırılmıştır. Başvuran, 24 Ağustos 2016 tarihinde, 15 Temmuz 2016 tarihinde Türk Hükümetine karşı gerçekleştirilen darbe girişiminin ardından ilan edilen olağanüstü hal çerçevesinde alınan tedbirler

kapsamında HSYK tarafından alınan bir kararla görevinden alınmıştır. Başvuranın kararın yeniden incelenmesi için HSYK'ya yaptığı talep, 29 Kasım 2016 tarihinde reddedilmiştir.

14. Erzurum Ağır Ceza Mahkemesi, 31 Ekim 2017 tarihinde, Türk makamları tarafından Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (bundan böyle “FETÖ/PDY” olarak anılacaktır) olarak adlandırılan ve yukarıda belirtilen darbe girişiminin arkasında olduğu düşünülen silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle başvurunu yedi yıl altı ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Başvuranın temyiz başvurusunun ardından, bu karar 20 Ekim 2020 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE

I.İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Anayasa

15. Olay tarihinde yürürlükte olan ilgili Anayasa hükümleri aşağıdaki şekildedir:

“Madde 2

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

...

Madde 36

Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

...

Madde 138

Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

...”

Madde 139

Hakimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

Madde 140

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler.

Hakim ve savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Hâkim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanlar, hakimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bunlar, hakimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler, hakimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar.

...

Madde 153

Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Anayasa Mahkemesi bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez. İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun tasarısı (...) teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

İptal kararları geriye yürümez.

Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.

...

Madde 159

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır.

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

Kurulun Başkan Adalet Bakanındır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri, üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından adli yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasından idari yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. ...

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcılar arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcının; ancak bir aday için oy kullanacağı seçimlerde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilir. Bu seçimler her dönem için bir defada ve gizli oyla yapılır. ...

Kurul, adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar. Kurul, Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcılarının görevlerini; [i] kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; [iii] görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, [iii] hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır.

Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir. Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır.

Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

B. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu (6087 sayılı Kanun)

16. 11 Aralık 2010 tarihinde kabul edilen ve 18 Aralık 2010 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Kanunu'nun söz tarihte yürürlükte olduğu şekliyle ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

“Tetkik hâkimleri - Madde 12

“(1) Kurulda çalıştırılmak üzere Genel Sekreterliğe bağlı yeteri kadar tetkik hâkimi bulunur.

(2) Tetkik hâkimliğine, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az beş yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile Kurul hizmetlerinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından muvafakatleri alınarak, Genel Kurul tarafından, geçici veya sürekli çalıştırılmak üzere atama yapılır.

(3) Tetkik hâkimleri, Başkan, ilgili daire başkanı ile Genel Sekreter tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirir.

...

[HSYK] Teftiş Kurulunun oluşumu ve görevleri - Madde 14

...

(4) Teftiş Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Adli ve idarî yargı hâkim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yapmak. b) Görev alanına giren konularda, uygulamada ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak alınması gerekli kanunî ve idarî tedbirler konusunda Kurula teklifte bulunmak.

c) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde gösterilen veya Kurul tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Atanma usulleri - Madde 15

(1) [HSYK] Teftiş Kurulunda görev yapacak olan;

a) Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcıları, birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından,

b) Kurul başmüfettişleri, Teftiş Kurulunda fiilen beş yılını doldurmuş, birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini yitirmemiş olan müfettişler arasından, kıdem sırasına göre,

c) Kurul müfettişleri, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az sekiz yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile Kurul müfettişliği hizmetinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından, muvafakatleri alınarak Genel Kurul tarafından atanır.

...

Yeniden inceleme, itiraz ve yargı yolu - Madde 33

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

(1) Genel Kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir. Yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir.

(2) Dairelerin kararlarına karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilir.

(3) Dairelerin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı, Başkan veya ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kurula itiraz edebilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

...

(5) Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır.

...

Tekrar atanma - Madde 42

(1) Kurulda görev yapan, Genel Sekreter, genel sekreter yardımcıları ve tetkik hâkimleri ile Kurul müfettişleri, istekleri üzerine veya resen, Genel Kurulun kararı üzerine, Birinci Daire tarafından, müktesepi dikkate alınarak uygun görülecek bir göreve atanırlar.

C. 6524 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

17. 15 Şubat 2014 tarihinde kabul edilen ve 27 Şubat 2014 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 6524 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 39. maddesi, söz konusu tarihte yürürlükte olduğu şekliyle aşağıdaki gibidir:

“Madde 39

6087 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 4 – (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Kurulda görev yapan Genel Sekreter, genel sekreter yardımcıları, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları, Kurul müfettişleri, tetkik hâkimleri ve idari personelin Kuruldaki görevleri sona erer.

(2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde;

a) Başkan tarafından Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları ve genel sekreter yardımcıları atanır.

b) Genel Kurul tarafından, bu Kanunla öngörülen usule göre Genel Sekreter adayları belirlenir.

(3) Genel Sekreter adayları belirlendikten sonraki üç gün içinde Başkan tarafından Genel Sekreter atanır.

KARTAL/TÜRKİYE İHLAL KARARI

(4) Kuruldaki görevleri sona eren Genel Sekreter, genel sekreter yardımcıları, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcıları, Kurul müfettişleri ve tetkik hâkimleri müktesepeleri dikkate alınarak uygun görülecek bir göreve atanırlar.

(5) Kuruldaki görevleri sona eren idari personel Adalet Bakanlığınca, Bakanlığın merkez veya taşra teşkilatında müktesepelerine uygun kadrolara atanırlar.

(6) Kurul tarafından çıkarılan;

a) Genelgelerin tümü bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükten kalkar.

b) Yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

...”

D. Hâkimler ve Savcılar Kanunu (2802 sayılı Kanun)

18. 24 Şubat 1983 tarihinde kabul edilen ve 26 Şubat 1983 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nun söz konusu tarihte yürürlükte olan hükümleri aşağıdaki gibidir:

“Madde 106

Adalet Müfettişlerine, [2802 sayılı Kanun’un] 103’üncü maddeye göre ödenmekte olan brüt aylık tutarlarının %5’i oranında ek ödemede bulunulur.”

II. ULUSLARARASI HUKUK VE UYGULAMA

19. İlgili uluslararası hukuka ilişkin bilgiler *Grzęda/Polonya* ([BD] no. 43572/18, §§120-144, 15 Mart 2022) kararında bulunmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMETİN İLK İTİRAZLARI

20. Hükümet, birkaç gerekçeye dayanan ilk itirazlarını ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın, Mahkeme önünde kendisini temsil etmesi için bir avukata yetki veren bir yetki formu sunmadığını, Sözleşme ihlalinden mağdur olmadığını ve mevcut tüm iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia etmiştir.

A. Yetki Formu Hakkında

21. Hükümet, başvurunun bildirilmesinin ardından, başvuranın, Mahkeme İç Tüzüğü’nün 36. maddesinin 2 ve 4. fıkraları uyarınca, Mahkeme önündeki yargılamada kendisini temsil etmesi için bir avukata yetki veren bir yetki formu sunmadığını iddia etmiştir. Hükümet bu bağlamda, Mahkemeyi, Sözleşme’nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi uyarınca başvuruyu kayıttan düşürmeye davet etmiştir.

22. Mahkeme, başvuranın temsilcisinin, 13 Kasım 2011 tarihinde usulüne uygun olarak doldurulmuş bir yetki formunu kendisine sunduğunu gözlemlemektedir. Sonuç olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmemesini haklı kılan bir gerekçe bulunmadığı kanaatindedir. Mahkeme, dolayısıyla, Hükümetin ilk itirazını reddetmektedir.

B. Mağdur Sıfatı Hakkında

1. Tarafların Beyanları

(a) Hükümet

23. Hükümet, başvuranın mağdur sıfatına ilişkin itirazına dayanak olarak, başvuranın Sözleşme'nin 43. maddesi uyarınca artık mağdur olduğunu iddia edemeyeceğini, zira Anayasa Mahkemesinin, 14 Nisan 2014 tarihinde verdiği kararla, 6087 sayılı Kanun'a geçici 4. maddeyi ekleyen 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesini iptal ettiğini ileri sürmüştür. Hükümet bu bağlamda, Anayasa Mahkemesinin, 14 Nisan 2014 tarihli kararının gerekçesinde, HSYK'da görev yapan kişilerin yasal düzenlemelerle ve herhangi bir hukuki veya fiili zorunluluk olmaksızın görevlerinden alınmalarının hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edilmesine yol açtığını vurguladığını; ayrıca Anayasa Mahkemesinin bu kararla (geriye dönük olarak uygulanamasa da), esas itibarıyla, Sözleşme'nin ihlal edildiğini kabul ettiğini belirtmiştir.

24. Hükümet dahası, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından, söz konusu Kanun uyarınca görevden alınan personel arasında yeni atamalar yapıldığını; görevlerinden alınan ve HSYK'da başka görevlere atanmayan hâkim ve savcılarının, kazanılmış veya güvence altına alınmış haklarına uygun olarak ve talepleri (ve asıl mesleklerinin (hâkim veya savcı) niteliği) dikkate alınarak başka kurumlardaki görevlere atandıklarını gözlemlemiştir. Hükümet ayrıca, bu bağlamda, yukarıda belirtilen, HSYK'da müfettiş ve başmüfettiş olarak görev yapanlara görev süreleri boyunca verilen aylık ek ödemenin (brüt aylık tutarlarının %5'i oranına denk) kazanılmış veya güvence altına alınmış bir kişisel hak olmadığını, bunun görevlerinin zor niteliği nedeniyle tazminat olarak verildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla Hükümet, başvuranın görevinin sona erdirilmesinin olumsuz hukuki etkilerinin HSYK tarafından verilen kararlar sonucunda ortadan kaldırıldığını ileri sürmüştür.

25. Dahası Hükümet, başvuranın görevi 6524 sayılı Kanun ile sona erdirilmemiş olsaydı bile, Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevi bağlamında hâkimlik teminatından yararlanmadığı dikkate alındığında, HSYK Genel Kurulunun başvuranın HSYK'daki görevine son verme yetkisine sahip olduğunu iddia etmiştir. Hükümet, HSYK Genel Kurulunun atamalar konusunda takdir yetkisine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Anayasa Mahkemesinin 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesini iptal eden kararının ardından Kurulun başvuranı HSYK'daki görevine yeniden atama zorunluluğunun bulunmadığını kaydetmiştir.

26. Hükümet, başvuranın mağdur sıfatı olmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 34 ve 35. maddeleri uyarınca başvurunun reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

(b) Başvuran

27. Başvuran, Hükümetin iddialarına itiraz etmiştir. Başvuran, 6524 sayılı Kanun ile HSYK'daki görevine erken son verilmesine ilişkin olarak etkili bir hukuk yolu olmadığını vurgulamıştır. Başvuran, bu bağlamda, ihtilaf konusu kanunun ilgili hükmünün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olmasına rağmen Anayasa Mahkemesinin kararında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmediğini belirtmiştir. Başvuran dahası, görevinin erken sona erdirilmesinin ardından talebi üzerine başka bir göreve atanmasının herhangi bir telafi oluşturduğunun değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

28. Mahkeme, başvuranın lehine bir kararın veya tedbirin ilke olarak, ulusal makamlar Sözleşme'nin ihlalini (açıkça ya da özünde) kabul etmedikleri, ardından telafi etmedikleri sürece, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca ilgiliyi "mağdur" sıfatından yoksun bırakmak için yeterli olmadığını hatırlatmaktadır (*Scordino/İtalya (no. 1)* [BD], no. 36813/97, §§ 179-80, AİHM 2006-V; *Gäffgen/Almanya* [BD], no. 22978/05, § 115, AİHM 2010; *Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], no. 26828/06, § 259, AİHM 2012 (alıntılar) ve *Cristea/Moldova Cumhuriyeti*, no. 35098/12, § 25, 12 Şubat 2019). Sözleşme'yle kurulan koruyucu mekanizmanın ikincil niteliği ancak bu iki şartın da gerçekleştiği durumlarda bir başvurunun incelenmesine engel teşkil edebilir (bk. *Selahattin Demirtaş/Türkiye (no. 2)* [BD], no. 14305/17, § 218, 22 Aralık 2020).

29. Mahkeme, 6087 sayılı Kanun'a geçici 4. maddeyi ekleyen 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 14 Nisan 2014 tarihli kararıyla iptal edildiğini; bu karar uyarınca mahkeme üyelerinin oy birliğiyle söz konusu hükmün hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verdiklerini gözlemlemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin kararı, başvuranın HSYK'daki görevinin erken sona erdirilmesiyle ilgili olarak mahkemeye erişiminin olmamasına ilişkin şikâyeti hakkında bir değerlendirme yapmamış veya bir sonuca varmamıştır; her hâlükârda, Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca, bu karar geriye dönük uygulanamaz (bk. yukarıdaki 15. paragraf). Dolayısıyla, yargılama doğası gereği soyut bir anayasal inceleme teşkil etmiştir ve kararın verildiği çerçeve göz önünde bulundurulduğunda, bu kararın başvurana Sözleşme'nin olası bir ihlalinin etkilerini giderebilecek bir yol sağladığı değerlendirilemez.

30. Hükümet, (i) başvuranın HSYK'daki görevinin 6524 sayılı Kanun ile sona erdirilmesinin başvuranın (başvuranın talebi üzerine, HSYK Genel Kurulunun atamalar konusundaki takdir yetkisi kapsamında aldığı bir kararla) başka bir göreve atanmış olması nedeniyle başvuran üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını ileri sürmesi karşısında ve (ii) HSYK'daki görevleri sona erdirilen diğer tüm hâkim ve savcılarının durumunda olduğu gibi, kazanılmış veya güvence altına alınmış hakları dikkate alındığında, Mahkeme, bu konunun, başvuranın HSYK'daki görevinin sona erdirilmesiyle ilgili olarak mahkemeye erişemediği iddiasına ilişkin söz konusu şikâyetle ilgisiz olduğunu kaydetmektedir.

31. Yukarıda belirtilen koşullar göz önüne alındığında, başvuran mahkemeye erişim hakkının ihlalinden mağdur olduğunu iddia edebilmektedir. Buna göre, Hükümetin itirazı reddedilmelidir.

C. İç Hukuk Yollarının Tüketilmemesi Hakkında

1. Tarafların Beyanları

(a) Hükümet

32. Hükümet, başvuranın mevcut iç hukuk yollarını tüketmemiş olduğunu savunmuştur. Hükümet, bu bağlamda, ilk olarak, başvuranın, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle başkan yardımcılığı görevinin sona ermesinin ardından Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak yeni kişilerin atanmasına ilişkin Bakan kararının iptali için idare mahkemesi önünde dava açabileceğini ileri sürmüştür. Başvuran,

böyle bir dava çerçevesinde, soyut norm denetimi usulüyle 6524 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia edebilirdi.

33. Hükümet dahası, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından, başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı görevi yerine Teftiş Kurulunda başmüfettiş veya müfettiş olarak kalmayı talep edebileceğini vurgulamıştır. Ayrıca başvuran, HSYK Genel Kurulundan, 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesini iptal eden Anayasa Mahkemesi kararının ardından kendisini HSYK'ya yeniden atamama kararını yeniden incelemesini veya HSYK'ya yeniden atamasını talep etmemiştir.

34. Sonuç olarak Hükümet, başvuranın şikâyetinin iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

(b) Başvuran

35. Başvuran, Hükümetin iddialarına itiraz etmiş ve Mahkemeye başvurmadan önce, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak da dahil olmak üzere mevcut tüm iç hukuk yollarını tükettiğini ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, şikâyetinin, görevinin bir mevzuat değişikliği yoluyla erken sona erdirilmesine ilişkin yargı denetiminin olmamasıyla ilgili olması nedeniyle, görevinin kanunla sona erdirilmesinin ardından başka kişilerin Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak atanmasına izin veren yasal düzenlemenin iptali için dava açmasının ve HSYK'ya yeniden atanma talebinde bulunmasının yeterli bir hukuk yolu teşkil ettiğinin değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

36. Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasının sadece iddia konusu ihlallerle ilgili olan mevcut ve yeterli başvuru yollarının tüketilmesini gerektirdiğini (bk. *Paksas/Litvanya* [BD], no. 34932/04, § 75, AİHM 2011 (alıntılar)) ve yetersiz veya etkisiz olan hukuk yollarına başvurma zorunluluğu bulunmadığını (bk. *Vučković ve diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no. 17153/11 ve 29 diğer başvuru, § 73, 25 Mart 2014) hatırlatmaktadır.

37. Somut olayda, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı olarak görevine 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle son verildiğinden ve iç hukukun kendisine herhangi bir itiraz imkânı veya görevine son verilmesinin yargı denetimini talep etme hakkı sağlayan herhangi bir hukuk yolu sunmadığından şikâyet etmektedir. Mahkeme, Hükümet tarafından ileri sürülen hukuk yollarının, yani başvuranın (i)

Adalet Bakanı'nın Teftiş Kurulu başkan yardımcısı olarak yeni kişileri atanması kararının iptali için idari dava açması ve bu dava çerçevesinde ayrıca 6524 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine ilişkin norm denetimi yapılmasını talep etmesi, (ii) HSYK'dan kendisini başmüfettiş veya müfettiş olarak Teftiş Kurulunda tutmasını talep etmesi veya (iii) HSYK'dan Anayasa Mahkemesi'nin 14 Nisan 2014 tarihli kararının ardından kendisini HSYK'ya yeniden atamama kararını yeniden incelemesini talep etmesi yollarının söz konusu şikâyetle ilgili olarak kabul edilemeyeceği kanaatindedir. Mahkeme dahası, *Bilgen/Türkiye* (no. 1571/07, 9 Mart 2021) ve *Eminağaoğlu/Türkiye* (no. 76521/12, 9 Mart 2021) kararlarında, *diğerleri arasında (inter alia)*, HSYK önündeki yargılamadaki eksiklikler nedeniyle HSYK'nın bir "mahkeme" olarak değerlendirilemeyeceğine karar verdiğini yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Bilgen*, § 74 ve *Eminağaoğlu*, §§ 99-100). Ayrıca, Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlar geri dönük uygulanamaz (bk. yukarıdaki 15. paragraf).

38. Mahkeme, yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, Hükümetin ileri sürülen hukuk yollarının mevcut dava koşulların yeterli ve etkili olduğunu göstermediğini değerlendirmektedir. Buna göre, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin iddiası reddedilmelidir.

II.SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

39. Başvuran, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevine erken ve iddiaya göre keyfi olarak son verilmesine itiraz etmek için mahkemeye erişim hakkının engellendiğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran, bu bağlamda, ihtilaf konusu Kanun'un (6524 sayılı Kanun) 39. maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olmasına rağmen, bu telafinin (iptal yargılamasının) etkili olmadığını zira Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye dönük uygulanmadığını iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, Anayasa Mahkemesinin bir kanuna karşı yapılan bireysel başvuruları inceleme yetkisinin olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla başvuran, mahkemeye erişim hakkının kısıtlanması için nesnel bir gerekçe olmamasına rağmen, görevine erken son verilmesine itiraz etmek amacıyla kullanabileceği etkili bir hukuk yolu

bulunmadığını ileri sürmüştür. Bu nedenle başvuran, görevine erken son verilmesinin Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasını ihlal ettiğini iddia etmiştir:

“Herkes, medeni hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi konusunda (...) yasalarla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından (...) adil bir şekilde (...) yargılanmayı isteme hakkına sahiptir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. Tarafların Beyanları

(a) Hükümet

40. Hükümet, şikâyetin kabul edilebilirliğine itiraz etmiştir. Hükümet, Sözleşme'nin 6. maddesinin somut olayda uygulanamayacağını zira başvuranın şikâyetinin Sözleşme hükümleriyle *konu bakımından (ratione materiae)* bağdaşmadığını ileri sürmüştür.

41. Hükümet, ilgili iç hukuk ve yönetmeliklerinin başvurana, Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak, bu idari görevde belirli ve kesin bir süre kalma hakkı vermediğini kaydetmiştir. Hükümet, bu bağlamda, başvuranın hâkim olarak statüsü ile başkan yardımcısı olarak görevi arasında bir fark olduğunu, ikincinin doğası gereği idari olduğunu vurgulamıştır. Hükümet dolayısıyla, somut olayda başkan yardımcılığı görevi yargısal değil, idari bir görev teşkil eden başvuranın, Teftiş Kurulu başkan yardımcılığı görevine ilişkin olarak teminat hakkı talep edemeyeceğini ileri sürmüştür.

42. Hükümet dahası, başvuranın görevine 6524 sayılı Kanun ile son verilmemiş olsaydı bile görevine son verilip verilmemesinin HSYK Genel Kurulunun takdirinde olduğunu iddia etmiştir. Hükümet ayrıca, başvuranın görev süresi boyunca idari görevlerinden ayrılma ve hâkim olarak yeniden atanmayı talep etme hakkına sahip olduğunu kaydetmiştir. Hükümet, Anayasa hükümleri uyarınca bu konuda kendi takdirine göre hareket etme hakkına sahip olan HSYK'nın Anayasa Mahkemesi'nin 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesini iptal eden kararının ardından, başvuranı Teftiş Kuruluna atamak zorunda olmadığını ileri sürmüştür.

43. Hükümet, 2802 sayılı Kanun'un 106. maddesine (yukarıdaki 18. paragraf) atıfta bulunarak, HSYK'da müfettiş ve başmüfettiş olarak görev yapanlara görev süreleri boyunca verilen brüt aylık tutarlarının %5'i oranına denk aylık ek ödemenin kazanılmış veya güvence altına alınmış bir kişisel hak olmadığını, görev süreleri boyunca görevlerinin zorluğu nedeniyle bir tazminat

teşkil ettiğini kaydetmiştir. Buna göre Hükümet, somut olayda başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası kapsamında talep edebileceği herhangi bir hakkı olmadığını değerlendirmiştir.

44. Hükümet, ileri sürülen hakkın medeni niteliği yönünden, *Vilho Eskelinen ve diğerleri/Finlandiya* [BD] (no. 63235/00, AİHM 2007-II) kararına dayanarak, söz konusu kararda belirtilen kriterin her iki koşulunun da karşılandığını öne sürmüştür. Hükümet, kriterin ilk koşuluna ilişkin olarak, ihtilaf konusu tedbirin yasal düzenleme olarak niteliğinin, başvuranın mahkemeye erişimini imkânsız hale getirdiğini ileri sürmüştür. Hükümet dahası, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce bile HSYK'da görev yapan hâkim ve savcılarının idari görevlerine son verilmesinin yargı denetimine tabi olmadığını ve HSYK'nın söz konusu kararlarına karşı herhangi bir hukuk yolunun bulunmadığını kaydetmiştir.

45. Hükümet, bir hâkimin rızası olmadan başka bir adli göreve atanmasının yargı sisteminde yapılan reformlar çerçevesinde haklı görülebileceğini vurgulamıştır. Hükümet, bu bağlamda, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliklerini takip eden dönemde HSYK daireleri tarafından alınan kararların FETÖ/PDY etkisi altında olduğunu zira bu örgütün yargı üzerinde etkin bir kontrol elde ettiğini ileri sürmüştür. Hükümet dahası, bu örgüte mensup hâkim ve savcılarının HSYK içinde çoğunluğu kazanması nedeniyle Teftiş Kurulunu istedikleri gibi oluşturduklarını, örgütün amaçları doğrultusunda kararlar aldıklarını ve FETÖ/PDY mensubu hâkim ve savcılar tarafından işlenen yasadışı eylemleri göz ardı ettiklerini ve bu gerçeğin 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişiminin ardından yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar sırasında elde edilen itiraflar ve tanık ifadeleriyle ortaya çıktığını iddia etmiştir. Hükümet, bu doğrultuda, FETÖ/PDY örgütünün amaçları ışığında adalet sisteminin herhangi bir grup, yapı veya ideolojik örgüt tarafından ele geçirilmesini veya araçsallaştırılmasını önlemek amacıyla 6087 sayılı Kanun'da bazı değişiklikler yapılmasının gerekli olduğunu ve bu amaçlar doğrultusunda HSYK'nın yapısında reform yapılması kapsamında çeşitli değişiklikler getiren 6524 sayılı Kanun'un 27 Şubat 2014 tarihinde yürürlüğe girdiğini belirtmiştir. Hükümet, 6087 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi uyarınca HSYK'da görevli tüm personelin görevlerine ayrımcılık yapılmaksızın son verildiğini; başvuranın görevine son verilmesinin yargı reformu çerçevesinde

HSYK'nın yapısında yapılan değişikliklerin doğal bir sonucu olduğunu; Anayasa Mahkemesinin söz konusu hükmü iptal etmesine rağmen, bu kararın geriye dönük bir etkisi olmadığını ileri sürmüştür. Dolayısıyla Hükümet, başvuranın görevine son verilmesinin ve tekrar Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak atanmamasının hukuka uygun olduğunu ve öyle olmaya devam ettiğini değerlendirmiştir.

46. Hükümet, somut olayın başvuranın HSYK'daki idari görevlerine son verilmesiyle ilgili olduğunu ve başvuranın hâkimlik teminatını tehdit edecek herhangi bir işlem yapılmadığını vurgulamıştır. Hükümet dahası, başvuranın Cumhuriyet savcısı olarak atandığını ancak hâkim olarak sahip olduğu hâkimlik teminatından yararlanmaya devam ettiğini kaydetmiştir. Buna göre, Hükümet, hâkimlerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını korumak ve güvence altına almak için hukuk yollarının gerekli olduğu iddiasının konuyla ilgili olmadığını belirtmiştir.

47. Hükümet, başvuranın HSYK'daki idari görevinden alınmasının, rutin keyfi bir idari uygulama teşkil etmediği, aksine yargı reformu bağlamında haklı ve zorlayıcı sebepleri olan bir süreç olduğu sonucuna varmıştır. Hükümet, bu bağlamda, başvuranın mahkemeye erişiminin sağlanamamasının (objektif olarak bakıldığında) Devletin menfaatine olduğunu ve bu nedenle *Eskelinen* kriterinin ikinci koşulunun mevcut başvuru bakımından karşılandığını değerlendirmiştir.

(b) Başvuran

48. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının medeni hukuk yönünden somut olayda uygulanabilir olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı olarak yaptığı görevlerin karşılığı olarak brüt aylık maaşının %5'i oranına denk gelen ve yukarıda belirtilen aylık ek ödeme gibi önemli ödeneklerden mahrum bırakılması nedeniyle görevine son verilmesinin kendisi için açık maddi sonuçları olduğunu iddia etmiştir. Başvuran dahası, bu görevdeki hizmetine ilişkin kesin bir sürenin kararlaştırılmamış veya öngörülmemiş olması nedeniyle, HSYK tarafından aksi kararlaştırılınca kadar, hâkimlere tanınan hâkimlik teminatı kapsamında görevine devam etme konusunda meşru bir beklentiye sahip olduğunu ileri sürmüştür.

49. Başvuran, Hükümetin, görevine son verilmesinin HSYK'nın yapısında gerçekleştirilen reform sürecinin bir parçası olduğu yönündeki iddialarına itiraz etmiş ve HSYK'da görev yapan hâkim ve savcıların görev sürelerine erken son verilmesine, yürütmenin yargı üzerinde uygunsuz bir etkide bulunmasını sağlamak

amacıyla izin verildiğini ileri sürmüştür. Başvuran, Anayasa Mahkemesinin karar gerekçesinde belirtildiği üzere, iddia edilen reformun HSYK’da yapısal bir değişiklik yapmadığını vurgulamıştır.

50. Başvuran, *Eskelinen* kriterinin ilk koşuluna ilişkin olarak, bir kanunun yürürlüğe girmesiyle görevinin erken sona ermesinin yargı denetimine açık olmadığı konusunda Hükümetle hemfikirdir. Başvuran, görevi bir kanunun yürürlüğe girmesiyle değil de HSYK’nın bir kararıyla sona ermiş olsaydı bile, bu tedbirin de yargı denetimine açık olmayacağını ve (i) görevine yasal bir düzenlemeyle son verilmesinin hukuka aykırılığını ve (ii) şikâyetleri için herhangi bir hukuk yolunun bulunmamasını değiştirmeyeceğini veya etkilemeyeceğini eklemiştir.

51. Başvuran ayrıca, kendisine itiraz etmek için mahkemeye erişim hakkı vermeden mevzuat yoluyla görevine son verilmesinin hukukun üstünlüğüne ve yargı bağımsızlığına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, *Eskelinen* kriterinin ikinci koşulunun karşılanmadığı ve Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının davasında uygulanabilir olduğu sonucuna varmıştır.

(c) Müdahil taraf

52. Müdahil taraf Gönüllü Hukukçular Derneği, 6987 sayılı Kanun’un 42. maddesi uyarınca başvuranın, görevine erken son verilmesini gerektirecek istisnai nedenler oluşmadığı sürece, emekli oluncaya kadar HSYK’da çalışma hakkına sahip olduğunu ileri sürmüştür. Dernek dahası, Anayasa’nın 140. maddesi uyarınca, adli hizmetlerde idari pozisyonlarda görev yapan hâkim ve savcıların diğer hâkim ve savcılarla aynı hükümlere tabi olması gerektiğini ve bu ilkelerin başvurana görevinden keyfi olarak alınmasına karşı koruma sağladığını kaydetmiştir. Buna göre Dernek, başvuranın 6087 sayılı Kanun’da öngörülen emeklilik yaşına kadar HSYK’daki görevine devam etme konusunda meşru bir beklentiye sahip olduğunu ileri sürmüştür.

53. Gönüllü Hukukçular Derneği, başvuranın HSYK’daki görevine 6524 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinin hemen ardından son verildiğini, ihtilaf konusu Kanun’un başvuranın görevine son verilmesi için herhangi bir objektif kriter öngörmediğini ve bu nedenle başvuranın görevine keyfi olarak son verilmesine ilişkin iddiasının meşru olduğunu kaydetmiştir. Müdahil taraf ayrıca, başvuranın görev süresine keyfi olarak erken son verilmesinin mesleki ve özel

hayatı üzerinde önemli bir olumsuz etkiye sahip olabileceğini ve aslında maaşının azalması ve ödeneklerinin kesilmesi gibi gerçek maddi sonuçları olduğunu ileri sürmüştür. Müdahil tarafa göre, bu durum, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında medeni bir hak doğurmuştur.

54. Müdahil taraf son olarak, *Eskelinen* kriterine atıfta bulunarak, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının somut olaya uygulanması açıkça haklı gösterildiği çünkü başvurana görevinin erken son verilmesinin keyfiliğine itiraz edebileceği herhangi bir hukuk yolu sağlanmadığını ve görevine son verilmesinin Meclis tarafından çıkarılan mevzuatın doğrudan bir sonucu olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı verilmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuranın mahkemeye erişiminin engellenmesinin, objektif olarak bakıldığında, Devletin menfaatine olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda, Dernek, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin, (hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak) HSYK'nın etkinliğini veya verimliliğini sağlamak amacıyla yapılan bir reformla hiçbir ilgisi olmadığını; aksine, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını zayıflatmayı ve siyasi iktidarın HSYK ve yargı üzerindeki etkisini güçlendirmeyi amaçladığını ileri sürmüştür.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

(a) Genel ilkeler

55. Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının “medeni hukuk” yönünden uygulanabilir olması için, Sözleşme kapsamında korunup korunmadığına bakılmaksızın, en azından savunulabilir gerekçelerle, iç hukuk uyarınca tanınabilen bir hak ile ilgili bir “uyuşmazlığın” söz konusu olması gerektiğini yinelemektedir. Uyuşmazlık, gerçek ve ciddi nitelikte olmalıdır; sadece bir hakkın fiili varlığına değil, aynı zamanda bu hakkın kapsamı ve kullanım şekline ilişkin olabilir; son olarak, yargılamaların sonucu, söz konusu olan hak açısından doğrudan belirleyici olmalıdır ve sadece dayanağı olmayan bağlantıların veya dolaylı sonuçların varlığı, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının söz konusu olabilmesi için tek başına yeterli değildir (bk. diğer pek çok karar arasında, *Baka/Macaristan* [BD], no. 20261/12, § 100, 23 Haziran 2016). Son olarak, “medeni” bir hakkın söz konusu olması gerekmektedir (bk. *Grzęda/Polonya* [BD], no. 43572/18, § 257, 15 Mart 2022).

56. Söz konusu hakkın iç hukukta bir dayanağı olup olmadığına karar vermek için başlangıç noktası, ilgili kanun hükümleri ve bu hükümlerin yerel mahkemeler tarafından yorumlanması olmalıdır (bk. örneğin, *Al-Dulimi and Montana Management Inc/İsviçre* [BD], no. 5809/08, § 97, 21 Haziran 2016). Mahkeme, ulusal mevzuatın yorumlanmasına ilişkin sorunları çözmenin öncelikle ulusal makamların (özellikle mahkemelerin) görevi olduğunu hatırlatmaktadır. Yorumlama keyfi veya açıkça mantıksız olmadıkça, Mahkemenin rolü, bu yorumlamanın Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır (bk. *Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, § 149, 20 Mart 2018). Bu nedenle, yüksek ulusal mahkemelerin, mahkemeye erişimle ilgili ihtilaf konusu kısıtlamanın kesin niteliğini ilgili Sözleşme içtihatlarına ve bundan kaynaklanan ilkelere dayanarak tam ve ikna edici bir şekilde analiz ettiği durumlarda, Mahkemenin, iç hukukun yorumlanmasına ilişkin bir sorunda kendi görüşlerini ulusal mahkemelerin görüşlerinin yerine koyarak ve bu mahkemelerin aksine, iç hukuk tarafından tanınan bir hak olduğunu tespit ederek bu mahkemelerin tam tersi bir bakış açısına sahip olması için çok ciddi gerekçeler bulunmalıdır (bk. yukarıda anılan *Grzeđa*, § 259).

57. Kamuda çalışan memurlarla ilgili olarak, *Vilho Eskelinen ve diğerleri* (yukarıda anılan karar) davasında ortaya konan kriterlere göre, davalı Devlet, iki koşul yerine getirilmediği sürece, 6. maddede yer alan korumadan yoksun bırakılmasını haklı göstermek amacıyla, Mahkeme önünde başvuranın devlet memuru statüsünü ileri süremez. İlk olarak, Devletin ulusal hukukunda, söz konusu görev veya personel kategorisinin mahkemeye erişim hakkından hariç tutulduğu açıkça belirtilmiş olmalıdır. İkinci olarak, böyle bir hariç tutma durumu, Devletin menfaatine olan nesnel gerekçelerle haklı kılınmalıdır. Başvuranın ilgili haktan hariç tutulmasının haklı kılınabilmesi için, Devletin, söz konusu memurun kamu gücünün kullanılmasında yer aldığını ya da memur ile işveren olan Devlet arasında “özel bir güven ve sadakat” bağının bulunduğunu göstermesi yeterli değildir. Ayrıca, ilgili uyuşmazlığın konusunun Devlet gücünün kullanılmasıyla ilişkili olduğunu veya özel bağın sorgulandığını ispatlama görevi de Devlete aittir. Dolayısıyla, ilke olarak, maaş, ödenek ve benzeri haklarla ilgili uyuşmazlıklar gibi olağan iş uyuşmazlıklarının, memur ile Devlet arasındaki ilişkinin özel niteliği

nedeniyle 6. maddede öngörülen güvencelerin kapsamı dışında bırakılmasının hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Aslında, 6. maddenin uygulanacağı şeklinde bir varsayım söz konusu olacaktır. İlk olarak, memur olan bir başvuranın ulusal hukuk uyarınca mahkemeye erişim hakkının bulunmadığını, ikinci olarak ise memurun 6. maddede öngörülen haklardan hariç tutulmasının haklı gerekçelere dayandığını kanıtlama görevi davalı Devlete aittir (aynı kararda, § 62; bk. ayrıca yukarıda anılan davalar, *Baka*, § 103 ve *Grzęda*, § 261).

58. Mahkeme, mahkemeye erişimi hariç tutan ulusal mevzuatın belirli bir davada 6. maddenin 1. fıkrası kapsamında sonuç doğurabilmesi için, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olması gerektiğini yinelemektedir. Sözleşme'nin Başlangıç bölümünde açıkça belirtilen ve aynı zamanda Sözleşme'nin tüm maddelerinde geçerli olan bu kavram, *diğerleri arasında (inter alia)*, herhangi bir müdahalenin ilke olarak genel anlamda uygulanan bir mevzuata dayanmasını gerektirir (bk. Yukarıda anılan davalar *Baka*, § 117 ve *Grzęda*, § 299).

59. Mahkeme, *Vilho Eskelinen ve diğerleri* kararında (yukarıda anılan, § 61) gerekçesinin, devlet memurlarının durumuyla sınırlı olduğunu söylese de bu kararda belirlenen kriterleri hâkimlerle ilgili çeşitli uyuşmazlıklara da uygulamıştır. Mahkeme, yargının olağan memuriyetin bir parçasını oluşturmamasına rağmen, kamu hizmetlerinin bir parçasını oluşturduğunu kaydetmiştir (bk. yukarıda anılan *Baka*, § 104 ve *Grzęda*, § 262). Mahkeme, *Vilho Eskelinen ve diğerleri* (yukarıda anılan dava) kararında belirtilen kriterleri, bir kişinin hâkimlik görevleri sonlandırılmaksızın yargı görevinden (örneğin, yüksek mahkeme başkanı, istinaf mahkemesi başkanı veya bölge mahkemesi başkan yardımcısı) alınması (bk. Yukarıda anılan *Baka*, §§ 34 ve 107-111, *Denisov/Ukrayna* [BD], no. 76639/11, § 54, 25 Eylül 2018 ve *Broda ve Bojara/Polonya*, no. 26691/18 ve 27367/18, §§ 121-23, 29 Haziran 2021); yasal bir reformun ardından bir hâkimin yargı görevlerini yerine getirmesinin yasaklanmasına (*Gumenyuk ve diğerleri/Ukrayna*, no. 11423/19, §§ 61 ve 65-67, 22 Temmuz 2021); bir başsavcının görev süresine erken son verilmesine (*Kövesi/Romanya*, no. 3594/19, §§ 124-25, 5 Mayıs 2020) ve Ulusal Yargı Konseyinin bir yargı üyesinin görev süresine erken son verilmesine (ancak hâkimlik görevine son verilmemesine - bk. yukarıda anılan *Grzęda*, §§ 287-

327) ilişkin uyuşmazlıklara da dâhil olmak üzere hâkimlerle ilgili her türlü davada uygulamıştır.

60. Dolayısıyla, hâkimlerin Devlet ile olan iş ilişkisi, yargı bağımsızlığı açısından esas teşkil eden belirli güvenceler ışığında yorumlanmalıdır. Bundan dolayı, dikkate almaları gereken “özel güven ve sadakat bağından” bahsedilirken, (Devlet gücünü elinde bulunduranlara değil) hukukun üstünlüğü ve demokrasiye duyulan sadakat kastedilmektedir. Hâkim ile Devlet arasındaki iş ilişkisinin bu karmaşık yönü, yargı mensuplarının, görevlerini yerine getirirken, *öncelikle (a fortiori)* hukukun ve adaletin gerekliliklerine dayalı olarak korkmadan veya kayırmadan karar verebilmeleri için Devletin diğer organlarıyla aralarına yeterli mesafe koymalarını gerektirmektedir. Hâkimlerin bireysel bağımsızlık ve tarafsızlıklarını doğrudan ilgilendiren konularda Sözleşme maddelerinde öngörülen güvencelerden iç hukuk uyarınca yoksun bırakıldıkları takdirde hukukun üstünlüğü ilkesini ve Sözleşme’yi uygulayabilecekleri şeklindeki bir varsayım doğru olmayacaktır (bk. yukarıda anılan kararlar *Bilgen*, § 79; *Broda and Bojara* § 120 ve *Grzęda*, § 264).

(b) Genel İlkelerin Somut Davaya Uygulanması

(i) Bir Hakkın Varlığı

61. Mahkeme, olayların meydana geldiği dönemde başvuranın bir hâkim olduğunu ve 30 Aralık 2011 tarihinde HSYK tarafından atandığından beri Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görev yaptığını (yukarıdaki 4. paragraf) kaydetmektedir.

62. Mahkeme dahası, başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevine 27 Şubat 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6524 sayılı Kanun ile son verildiğini (ancak hâkimlik görevinin devam ettiğini) (yukarıdaki 5. paragraf) kaydetmektedir. Söz konusu Kanun, gerekçesinde açıklandığı üzere yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmek, uygulamada karşılaşılan bazı sorunları ortadan kaldırmak ve yargının işleyişini daha etkin hale getirmek amacıyla kabul edilmiştir (adı geçen paragraf). 6524 sayılı Kanun, HSYK üyeleri ve personeline ilişkin seçim ve atama usulleri ile karar organlarının oluşumu, çalışma usulü ve görevleri (adı geçen paragraf) ile ilgili getirdiği birçok değişikliğin yanı sıra Kanun, (39. maddesi uyarınca - bk. yukarıdaki 17. paragraf) 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu’na geçici 4. maddeyi eklemiş; bu

madde, göre genel sekreter, genel sekreter yardımcıları, Teftiş Kurulu başkan ve başkan yardımcıları ile müfettişlerin, tetkik hâkimlerinin ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu personelinin görev sürelerinin Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte sona ereceğini öngörmüştür.

63. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesi'nin norm denetimi kapsamında 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesini gözden geçirdiğini ve oybirliğiyle, 14 Nisan 2014 tarihli kararında (14 Mayıs 2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır) 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesinin anayasa uygun olmadığı zira hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğu sonucuna vardığını kaydetmektedir. Anayasa Mahkemesi, gerekçesinde, HSYK tarafından Anayasa'nın 159. maddesi uyarınca atanan kişilerin görevlerine kanunla son verilmesinin, aksi takdirde, ihtilaf konusu kanunla (yani 6524 sayılı Kanun yürürlükte kalsaydı bu Kanun'un 39. maddesiyle) işlemez hale gelecek olan aynı hükmü ihlal ettiğini kaydetmiştir. Anayasa Mahkemesi dahası, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuki güvenlik ilkesine atıfta bulunmuş ve kamu görevlilerinin bulundukları görevlerden alınmalarını gerektiren haklı bir neden (örneğin söz konusu kamu kurumlarının teşkilat yapısında reform yapılması gibi) olmadıkça görevlerine son verilememesinin hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, 6087 sayılı Kanun'la HSYK bünyesinde herhangi bir yapısal değişiklik yapılmadığını tespit ederek HSYK'da görev yapan kişilerin görev sürelerine yasal bir düzenlemeyle son verilmesinin hukuki güvenlik ilkesinin ihlalini teşkil ettiği kararına varmıştır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, (6087 sayılı Kanun'a eklenen - bk. yukarıdaki 7. paragraf) geçici 4. maddenin 1, 2, 3, 4 ve 5. fıkralarını iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesinin kararına rağmen başvuran görevine iade edilmemiştir zira Anayasa Mahkemesinin kararları, (Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca) geriye dönük uygulanamaz (yukarıdaki 15. paragraf).

64. Mahkeme, Anayasa'nın 159. maddesinin HSYK'da çalışan müfettişler için belirli bir görev süresi öngörmediğini gözlemlemektedir (bk. yukarıdaki 15. paragraf). Benzer şekilde, 6087 sayılı Kanun'un 15. maddesi de HSYK'da çalışan hâkimler için belirli bir görev süresi öngörmemektedir (bk. yukarıdaki 16. paragraf). 6087 sayılı Kanun'un 42. maddesi, HSYK personelinin yeniden atanma koşullarını düzenlemektedir. Bu madde, HSYK'da görev yapan müfettişlerin, kendi

istekleri veya HSYK'nın kararıyla HSYK Birinci Dairesi tarafından, HSYK Genel Kurulu tarafından alınan karar doğrultusunda mükteseppleri dikkate alınarak uygun görülecek bir göreve atanacaklarını öngörmektedir (adı geçen paragraf).

65. Bu bağlamda, Hükümet, başvuranın, kendi görüşüne göre hâkimlik teminatı bulunmayan idari bir görev olan Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak belirli bir süre için atanmadığını ve her hâlükârda başvuranın görevine son verilmesinin HSYK Genel Kurulunun takdirine bağlı olduğunu ileri sürmüş olsa da Mahkeme, bu argümanların somut olayda başvuranın görev süresine keyfi olarak son verilmesine karşı korunma hakkından yararlanmadığı sonucuna varılmasını haklı çıkaracağına ikna olmamaktadır.

66. Mahkeme, somut olayda, 6087 sayılı Kanun'un 42. maddesi uyarınca, başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevine son verilmesi için yasal gerekçelerin yalnızca (i) HSYK Genel Kurulu kararıyla veya (ii) kendi isteğiyle sona erdirilmesi olabileceğini gözlemlemektedir (bkz. yukarıdaki 16. paragraf). Mahkeme ayrıca, Anayasa'nın 139. maddesi uyarınca, hâkim ve savcıların Anayasa'da öngörülen yaştan önce kendileri istemeden görevlerinden alınamayacaklarını veya emekliliğe zorlanamayacaklarını kaydetmektedir (yukarıdaki 15. paragraf). Mahkeme dahası, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 140. maddesinde, hâkimlerin statüleriyle ilgili konularda bir güvence olarak, hâkimlerin görevlerinin ve görev yerlerinin değiştirilmesinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenmesi gerektiğini öngördüğünü kaydetmektedir. Bu nedenle, hâkimlerin, kendilerine tanınan anayasal koruma temelinde, (yer değiştirmelerine ilişkin olan tedbirler de dâhil olmak üzere) statülerini veya kariyerlerini etkileyen tedbirler alınırken yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine tamamen uyulması gerektiği ve (Parlamentoda kabul edilen) yasal düzenlemelerin, keyfiliğe ve takdir yetkisinin kötüye kullanımına karşı ilave bir güvence olarak, hâkimlerin yer değiştirmelerine ilişkin konularda uyulması gereken belirli kriterler sağlaması gerektiği konusunda herhangi bir şüphe söz konusu değildir (yukarıda anılan *Bilgen*, § 60).

67. Anayasa'nın 167. maddesi ayrıca, adli hizmetlerin idari pozisyonlarında çalışan hâkim ve savcılarının diğer hâkim ve savcılarla aynı hükümlere tabi olmasını öngörmektedir (bk. yukarıdaki 15. paragraf). Mahkeme, bu bağlamda, Anayasa'nın

hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile hâkimlik teminatına ilişkin sağladığı güvenceleri göz önünde bulundurarak, iç hukuk tarafından açıkça öngörülen istisnalar dışında bir hâkimin, idari bir görevde bulunurken adli hizmetleri yürütmek de dâhil olmak üzere, görevine devam edebilmeyi beklemesinin iç hukukta savunulabilir bir hak olduğu kanaatindedir (bk. 6087 sayılı Kanun'un 14. maddesi, yukarıdaki 16. paragraf; ayrıca bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, yukarıda anılan *Denisov*, §§ 47-49. Bu dava, başvuranın bir mahkemenin başkanı olarak idari görevinden, bu görevdeki teminatı iç hukukta tanınmış olmasına rağmen alınmasıyla ilgilidir). Mahkeme, bu güvencelerin *öncelikle (a fortiori)* hâkim ve savcıların denetiminden ve görevlerini yargının bağımsızlığı ilkesine uygun bir şekilde yerine getirmelerini sağlamaktan sorumlu adli bir organda çalışan hâkim ve savcılar için de geçerli olması gerektiğini kaydetmektedir - (olayların meydana geldiği dönemde Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görev yapan) başvuranın davasında da bu durum söz konusudur. Nitekim başvuranın HSYK'daki görevine devam etme hakkına sahip olduğu iddiası, HSYK'nın Anayasa tarafından mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine uygun olarak görev yapmak üzere kurulmuş bir organ olmasıyla da desteklenmektedir (bk. Anayasa'nın 159. maddesi, yukarıdaki 15. paragraf; ayrıca bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, yukarıda anılan *Gumenyuk* ve diğerleri § 54 ve *Grzęda*, § 284). Mahkeme, yukarıdakileri dikkate alarak, başvuranın HSYK Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevinin yalnızca "mahkemelerde tanınması mümkün olmayan bir ayrıcalık" olarak görülemeyeceği kanaatindedir (bk. *aksi yönde (in contrario) Davchev/Bulgaristan* (k.k.), no. 39247/14, § 39, 19 Eylül 2023 ve *Stylianidis/Kıbrıs* (k.k.), no. 24269/18, § 45, 8 Şubat 2024).

68. Dahası Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin, (i) kamu görevlilerinin görev sürelerine son verilmesinin ancak söz konusu kamu kurumlarının yeniden yapılandırılmasını amaçlayan köklü bir reform kapsamında yapılması halinde Anayasa uyarınca haklı görülebileceği ve (ii) HSYK ile ilgili olarak 6524 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen reformun, söz konusu kanunun kabul edildiği tarihte HSYK'da görev yapan kişilerin görevlerine son verilmesini haklı

göstermediği (bk. yukarıdaki 7. paragraf) yönündeki yukarıda belirtilen kararında vardığı sonucu sorgulamak için bir neden görmemektedir.

69. Mahkeme, başvuranın görev süresine *kanunen (ex lege)* 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte son verilmiş olmasının, geriye dönük olarak, Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak atandığı tarihte yürürlükte olan kurallar uyarınca, görevinden alınması için kanunla belirlenmiş gerekçeler bulunmadığı sürece, herhangi bir keyfi müdahale olmaksızın görevde kalmayı talep edebileceği hakkının savunulabilirliğini ortadan kaldırdığı şeklinde değerlendirilemeyeceği kanaatindedir. Yukarıda belirtildiği üzere bu kurallar, söz konusu görev için kesin bir görev süresi belirlememiş, bunun yerine hangi gerekçelerle göreve son verilebileceğini ayrıntılı bir şekilde sıralamıştır. Önceki kuralları iptal ederek 6524 sayılı Kanun ile yeni bir mevzuat getirildiği için, bu mevzuat, (6. maddenin 1. fıkrası uyarınca) adil yargılanma hakkının tartışmasız bir şekilde uygulanması gereken ihtilafın konusunu oluşturmaktadır. Somut olayın koşulları göz önüne alındığında, iç hukukta bir hakkın mevcut olup olmadığı sorusu bu nedenle yeni mevzuata dayanılarak cevaplanamaz (bk. yukarıda anılan *Baka*, § 110 ve *Grzęda*, § 285).

70. Mahkeme, yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, somut olayda bir hak ile ilgili, yani başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görev süresine keyfi olarak son verilmemesi hakkına ilişkin gerçek ve ciddi bir ihtilaf olduğu sonucuna varmaktadır; başvuran bu hakkı iç hukuk kapsamında savunulabilir gerekçelerle talep edebilir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, yukarıda anılan *Baka*, § 111; *Denisov*, §§ 47-49; *Bilgen* §§ 63-64 ve *Grzęda*, § 286).

(ii) Söz Konusu Hakkın Medeni Niteliği: *Eskelinen Kriteri*

71. Mahkeme, yukarıda anılan *Vilho Eskelinen ve diğerleri* kararında belirlenen kriterler ışığında, başvuran tarafından ileri sürülen, Teftiş Kurulu Müfettiş Yardımcısı olarak görevine keyfi olarak son verilmemesi hakkının, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının özerk anlamı kapmasında "medeni" olup olmadığını inceleyecektir. Mahkeme, bu bağlamda, *Eskelinen* kriterinin birinci koşulunun somut olayda karşılanıp karşılanmadığını inceleyecektir. *Vilho Eskelinen ve diğerleri* kararında öngörülen iki koşulun birbiriyle bağlantılı olması nedeniyle, ilk koşulun karşılanmadığı durumlarda, kriterin ikinci kısmının

değerlendirilmesine gerek olmaksızın, 6. maddenin uygulanabilir olduğunun tespit edilmesi yeterli olmaktadır (bk. yukarıda anılan *Baka*, § 118).

(α) *Eskelinen* kriterinin birinci koşulu

72. Mahkeme, *Baka* (yukarıda anılan) davasının, başvuranın, *diğerleri arasında (inter alia)*, mahkemeye erişim hakkının, ihtilaf konusu tedbirin, yani Yüksek Mahkeme başkanı olarak görevine erken son verilmesinin Temel Kanun'un geçiş hükümlerinde belirtilen tedbirlerden biri olması nedeniyle engellendiği bir durumun söz konusu olduğunu belirtmektedir. Bu durum, *Baka*'yı (başvuran), söz konusu tedbire ilgili adli makam önünde itiraz etmesini engellemiştir. Başvuran, önceki yasal çerçeveye dayanarak görevden alınmış olsaydı bunu yapabilecekti (adı geçen karar, § 115). Mahkeme, bu bağlamı göz önünde bulundurarak, başvurana ilişkin ihtilaf konusu tedbirin kabul edildiği (aynı sırada olmasından ziyade) zamandan önce iç hukuk uyarınca mahkemeye erişimin engellenip engellenmediğini tespit etmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Aksi yönde karar vermek, (başvuranın hakkına müdahale teşkil ettiği iddia edilen) ihtilaf konusu tedbirin kendisinin aynı zamanda başvuranın mahkemeye erişiminin engellenmesinin yasal dayanağını teşkil edebileceği ve böylece kötüye kullanımın önünün açılacağı anlamına gelirdi (adı geçen karar, § 116; ayrıca bk. yukarıda anılan *Grzęda*, § 290).

73. Somut olayda, taraflar, başvuranın görev süresine son verilmesine itiraz etmek amacıyla mahkemeye erişim imkânının, 6524 sayılı Kanun'un kendi durumuna uygulanmasına (başvuranın görevine son verilmesine) itiraz etmek için mahkemeye erişimin imkânsız olması ve söz konusu Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce dahi HSYK'da çalışan hâkim ve savcılarının idari görevlerine son verilmesinin yargı denetimine tabi olmaması nedeniyle, iç hukuk tarafından her zaman engellendiği konusunda hemfikirdir (bk. yukarıdaki 27 ve 33. paragraflar). Mahkeme, bu bağlamda, *Vilho Eskelinen* kriterinin ilk koşuluyla ilgili olarak, *Bilgen* (yukarıda anılan) ve *Eminağaoğlu* (yukarıda anılan) kararlarında, adli meslekten ihraçla ilgili olanlar hariç olmak üzere, HSYK tarafından hâkim ve savcılarla ilgili olarak verilen kararların yargı denetimine tabi olmadığına ve dahası, HSYK'nın kendisinin, *Vilho Eskelinen* kriterinin amaçları doğrultusunda, *diğerleri arasında (inter alia)*, önündeki yargılamadaki eksiklikler nedeniyle bir "mahkeme" olarak değerlendirilemeyeceğine karar verdiğini yinelemektedir (bk. yukarıda

anılan *Bilgen*, § 74 ve yukarıdan anılan *Eminağaoğlu*, §§ 99-100). Mahkeme ayrıca, yakın zamanda, *Bilgen* ve *Eminağaoğlu* (her ikisi de yukarıda anılan) kararlarında tespit ettiği eksikliklerin HSK'nın (yukarıda bahsedilen 2017 Anayasa değişikliği sonrasında HSYK'nın yasal adı) yeni oluşumu bağlamında aynı kaldığı; bu durumun HSK'nın Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında bir mahkeme olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda yeni bir inceleme yapılmasını gereksiz kıldığı kararına varmıştır (bk. *Oktay Alkan/Türkiye*, no. 24492/21, § 52, 20 Haziran 2023).

74. Yukarıda yapılan değerlendirmeler, başvuranın, mevcut davanın konusunu oluşturan, Teftiş Kurulu bünyesindeki görevine 6524 sayılı Kanun uyarınca erken son verilmesine itiraz etmek için mahkemeye erişim hakkı olmadığını göstermektedir. Bu tespit, Mahkemeyi, mahkemeye erişimin engellenmesine ilişkin *Eskelinen* kriterinin birinci koşulunun (yukarıdaki 57. paragraf) karşılandığına karar vermeye götürebilse de Mahkeme, her hâlükârda, *Eskelinen* kriterinin ikinci koşulunun karşılanmadığına karar vermek için gerekçeler bulunması nedeniyle ilk koşulla ilgili olarak bir görüş bildirmenin gerekli olmadığını değerlendirmektedir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, yukarıda anılan *Gumenyuk ve diğerleri*, § 64).

(β) *Eskelinen* kriterinin ikinci koşulu

75. Mahkeme şimdi, somut olayda, başvuranın mahkemeye erişiminin engellenmesinin Devletin menfaatine olacak şekilde gerekçesi olup olmadığını inceleyecektir.

76. Mahkeme, pek çok kararında, hukukun üstünlüğüne dayalı bir Devlette temel bir değer ve adaletin teminatçısı olarak, hâkimlerin görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi için kamuoyunun güvenini kazanması gereken yargının toplumunda özel bir rolünün bulunduğunu vurguladığını hatırlatmaktadır (bk. diğer kararlar arasında, yukarıda anılan *Baka*, § 164; *Guðmundur Andri Ástráðsson/İzlanda* [BD], no. 26374/18, § 283, 1 Aralık 2020 ve yukarıda anılan *Grzęda*, § 302). Demokratik bir toplumda yargının devlet organları arasındaki önemli yeri dikkate alındığında ve güçler ayrılığı ile yargı bağımsızlığını korumanın gerekliliğine giderek daha fazla önem verildiği hususu göz önünde bulundurulduğunda (bk. *Ramos Nunes de Carvalho e Sá/Portekiz* [BD], no. 55391/13 ve diğer 2 başvuru numarası, § 196, 6 Kasım 2018, diğer atıflarla

birlikte), Mahkeme, yargı mensuplarının statülerini veya kariyerlerini etkileyen, yargısal bağımsızlıklarını ve özerkliklerini tehdit edebilecek olan tedbirlere karşı korunmaları konusuna özellikle dikkat etmelidir (bk. yukarıda anılan *Bilgen*, § 58 ve *Grzęda*, § 302).

77. Yargı konseylerinin rolü göz önüne alındığında, statüleri nedeniyle ve yargı bağımsızlığını koruma ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda, mevcut davadaki başvuran gibi, görev yapmak için atanan hâkimler de hâkimlik teminatından yararlanmalıdır; bu, hukukun üstünlüğünün olmazsa olmaz koşuludur. Bu bağlamda Mahkeme, yargı bağımsızlığının, yalnızca hâkimlerin yargısal rollerinde değil, aynı zamanda yargı sistemiyle yakından ilgili diğer resmi işlevler bağlamında da hâkimlere uygulanarak kapsayıcı bir şekilde anlaşılması gerektiği kanaatindedir (yukarıda anılan *Grzęda*, § 303 ve kararda yapılan atıflar).

78. Mahkeme, somut olayda, başvuranın Teftiş Kurulu bünyesindeki görevine erken son verilmesinin 6534 sayılı Kanun tarafından getirilen bir geçici hükme dayandığını; söz konusu Kanun'un açıklayıcı notuna göre, bu hükmün HSYK'yı yeniden oluşturarak yargıda reform yapmayı, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmeyi ve etkinliğini sağlamayı amaçladığını gözlemlemektedir (yukarıdaki 5. paragraf).

79. Mahkeme, bu bağlamda, Sözleşme'nin, Devletlerin yargıda reform yapmak için meşru ve gerekli tedbirler almasını engellemediğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, yargı sisteminde yapılan herhangi bir değişiklik, yargının ve yönetim organlarının bağımsızlığının zayıflatılmasıyla sonuçlanmamalıdır (bk. yukarıda anılan kararlar, *Gumenyuk ve diğerleri*, § 43 ve *Grzęda*, § 323). Yargı reformu kapsamında alınan tedbirlerin uygunluğu veya Türkiye'nin hukuk sistemine göre haklı olup olmadığı hakkında karar vermek Mahkemenin görevi değildir; Mahkemenin rolü, başvuranın HSYK'daki görevine *kanunen (ex lege)* son verilmesine ilişkin ihtilafın yargı denetimi dışında tutulmasının *Vilho Eskelinen* kriteri kapsamında haklı olup olmadığını belirlemektir.

80. Mahkeme, *Eskelinen* kriterinin ikinci koşulunun incelemesinde, mevcut davanın yargı bağımsızlığı konusuyla yakından ilgili olduğunu dikkate alması gerektiği, zira davanın, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine uygun olarak yargı organlarını yönetme sorumluluğuna sahip anayasal bir organ

olan HSYK Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı ile ilgili olduğunu değerlendirmektedir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, yukarıda anılan *Grzęda*, § 300).

81. Mahkeme, böylelikle, Anayasa Mahkemesinin (i) ihtilaf konusu hükmün anayasa uygun olmadığı gerekçesiyle iptal ettiği, (ii) 6524 sayılı Kanun'un aslında HSYK'da yapısal bir değişiklik yapmadığını vurguladığı ve (iii) Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte HSYK'da görev yapan kişilerin herhangi bir hukuki ve fiili gereklilik olmaksızın yukarıda belirtilen yasal düzenlemeyle görevlerine son verilmesinin hukuki güvenlik ilkesinin ihlali anlamına geldiğine hükmettiği kararının (bk. yukarıdaki 7. paragraf) gerekçesini dikkate almaktadır. Sonuç olarak, başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görevine - ki bu görev tüm yargı organlarının, hâkim ve savcıların gözetim ve denetimini içeren kritik ve hassas bir görevdir - 6087 sayılı Kanun'un 42. maddesinde öngörülen olağan usulle (bkz. yukarıdaki 16. paragraf), yani HSYK Genel Kurulunun kararıyla değil, yargıda reform amacıyla kabul edilen bir yasal düzenlemeyle son verilmiştir. Dahası Anayasa Mahkemesi, 6524 sayılı Kanun ile HSYK'da gerçekleştirilen reformun, başvuranın görevine son verilmesini haklı kılmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce HSYK'da görev yapan bazı personelin, söz konusu Kanun ile görev sürelerine son verilmesinin ardından HSYK tarafından eski görevlerine yeniden atandıklarını, ancak başvuranın bunun aksine Yargıtayda başka bir göreve atandığını kaydetmektedir. Dahası, HSYK, yargı denetimine tabi olmayan ilgili kararlarında, HSYK'daki önceki görevlerine yeniden atanan kişileri yeniden atarken dikkate aldığı kriterlere atıfta bulunmamıştır (bk. yukarıdaki 9 ve 10. paragraflar).

82. Mahkeme, yukarıdakileri dikkate alarak, keyfi müdahaleleri veya takdir yetkisinin uygunsuz kullanımını önlemek amacıyla, yargı bağımsızlığı ve özerkliğinin bir güvencesi olarak, hâkimlerin seçilmesi, atanması ve terfi ettirilmesinde şeffaf bir sürecin beraberinde objektif kriterlerin standart olarak kabul edildiğini vurgulamaktadır (yukarıda anılan *Bilgen*, § 63). Dahası, hâkimlerin azledilememesi ilkesine getirilen bir istisna, ancak "meşru bir amaç tarafından gerekçelendirildiği, bu amaç ışığında orantılı olduğu ve ilgili mahkemenin dış etkenlerden etkilenmeyeceği ve önündeki menfaatlere ilişkin tarafsızlığı konusunda

kişilerin zihninde makul bir şüphe uyandırmadığı sürece” kabul edilebilir (bk. yukarıda anılan *Guðmundur Andri Ástráðsson*, § 239). Somut olayda, başvuranın, görevlerini mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine uygun olarak yerine getirmekle yükümlü anayasal bir organ olan HSYK Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı (bk. Anayasa’nın 159. maddesi, yukarıdaki 15. paragraf) olarak görevine, iç hukuk tarafından güvence altına alınan, bu görevdeki görev süresinin keyfi olarak sona erdirilmemesi hakkına rağmen (bk. yukarıdaki 70. paragraf), bu tedbirin herhangi bir yargı denetimi olmaksızın kanun hükmüyle son verilmiştir. Diğer tüm vatandaşlar gibi yargı mensupları da yasama ve yürütme erklerinden kaynaklanabilecek keyfiliğe karşı korumadan faydalanmalıdır ve ancak görevden alma gibi tedbirlerin yasaya uygunluğunun bağımsız bir yargı oranı tarafından denetlenmesi, bu tür bir korumayı etkin bir şekilde sağlayabilmektedir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)* yukarıda anılan kararlar, *Kövesi*, § 124, *Bilgen*, § 79 ve *Grzęda*, § 327).

83. Mahkeme, bu çerçevede, mevcut davanın özel koşulları göz önüne alındığında, Hükümetin, başvuranın, yargı bağımsızlığının korunmasıyla yakından bağlantılı savunulabilir bir medeni hakkın korunmasına yönelik temel bir güvenceden mahrum bırakılmasının, hukukun üstünlüğüyle yönetilen bir Devletin çıkarlarına zarar vermeyeceği yönündeki argümanlarından tatmin olmamıştır (bk. yukarıda anılan *Grzęda*, § 326). Sonuç olarak Mahkeme, Hükümetin, mevcut bağlamda *Vilho Eskelinen* kriterinin ikinci koşulunun karşılandığına karar vermeyi haklı kılacak gerekçeler ileri sürmediği kanaatindedir.

84. Dolayısıyla, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının medeni yönüyle uygulanabilir olduğu sonucuna varmaktadır.

3. Kabul Edilebilirlik Hakkında Sonuç

85. Mahkeme, başvurunun, Sözleşme’nin 35. maddesinde sıralanan gerekçeler kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve kabul edilebilir olduğunu kaydetmektedir. Dolayısıyla, şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Esas Hakkında*1. Tarafların Beyanları***(a) Başvuran**

86. Başvuran, 6524 sayılı Kanun uyarınca görevine son verilmesi bağlamında mahkemeye erişiminin engellendiğini ve görevine son verilmesine itiraz etmek için mahkemeye erişim hakkına getirilen herhangi bir sınırlamanın gerçek bir meşru amaç izlemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvuran, HSYK yapısında herhangi bir değişiklik olmadığına ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına atıfta bulunarak somut olayda böyle bir amaç olmadığını iddia etmiştir. Başvuran, mahkemeye erişimine ilişkin ihtilaf konusu kısıtlamanın meşru bir amaç izlemediği ve mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediği için orantılı olmadığı sonucuna varmıştır.

(b) Hükümet

87. Hükümet somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edilmediğini ileri sürmüştür. Hükümet, söz konusu hükmün mevcut davaya uygulanamayacağına ilişkin argümanlarını yinelemiştir. Hükümet, bu bağlamda, başvuranın mahkemeye erişiminin kısıtlanmasının, yargı reformu kapsamında hukukun üstünlüğü ilkesiyle uyumlu bir kanun tarafından haklı gösterildiğini ve hukukun üstünlüğünü sağlamak, demokrasiyi korumak, yargının tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamak ve FETÖ/PDY'nin yargı organları ve HSYK üzerindeki baskın etkisi bağlamında yargıya olan güveni tesis etmek gibi meşru bir amaç izlediğini ileri sürmüştür. Hükümet dahası, başvuranın Teftiş Kurulundaki görevinin idari nitelikte olduğunu ve belirli bir süre için güvence altına alınmadığını, görevinin sona ermesinin ardından HSYK'nın atama kararı uyarınca ve Anayasa tarafından güvence altına alınan hâkimlik teminatı uyarınca Cumhuriyet savcısı olarak asli görevine iade edildiğini belirtmiştir.

*2. Mahkemenin Değerlendirmesi***(a) Genel ilkeler**

88. Mahkeme, mahkemeye erişim hakkının, *Golder/Birleşik Krallık* davasında Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir yönü olarak tesis edildiğini yinelemektedir (21 Şubat 1975, §§ 28-36, A Serisi, no. 181). Bu davada Mahkeme, hukukun üstünlüğü ve Sözleşme'nin büyük bir kısmının temelini oluşturan keyfi yetki kullanımından

kaçınma ilkelerine atıfta bulunarak, mahkemeye erişim hakkının 6. maddede yer alan güvencelerin doğal bir yönünü oluşturduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası herkes için, medeni haklara ve yükümlülüklerle ilişkin olarak mahkeme önünde dava açma hakkını güvence altına almaktadır (bk. *Zubac/Hırvatistan* [BD], no. 40160/12, § 76, 5 Nisan 2018 ve yukarıda anılan *Grzęda*, § 342 ve bu karardaki diğer atıflar).

89. Sözleşme'nin kapsamına giren konulara ilişkin olarak Mahkemenin içtihatları, bağımsız ve tarafsız bir mahkemeye erişimin olmadığı durumlarda, hukukun üstünlüğüne uygunluk sorununun her zaman ortaya çıkacağını göstermektedir (bk. yukarıda anılan *Golder*, § 34). Bununla birlikte Mahkeme, mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, bireye bırakılan erişimin, bu hakkın özünü zedeleyecek şekilde veya ölçüde kısıtlamayan veya azaltmayan sınırlamalara tabi tutulabileceğini kabul etmektedir. Ayrıca, bir sınırlama, meşru bir amaç izlemiyorsa ve kullanılan araçlar ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi yoksa Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına uygun olmayacaktır (bk. yukarıda anılan davalar, § 120, *Zubac*, § 78 ve *Grzęda*, § 343).

(b) Yukarıda belirtilen ilkelerin mevcut davaya uygulanması

90. Mahkeme şimdi, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı olarak görev süresinin keyfi olarak sona erdirilmemesi yönündeki savunulabilir hakkına ilişkin gerçek ve ciddi bir anlaşmazlığın incelenmesi için (bk. yukarıda 52. paragraf), başvuranın ulusal mahkemelere erişim hakkının bulunmamasının, Mahkeme içtihadından doğan genel ilkeler kapsamında haklı olup olmadığına karar verecektir.

91. Mahkeme, usuli güvencelerin mevcut olması gerekliliğinin ve bir hâkimin statüsü de dâhil olmak üzere kariyerini etkileyen kararlara karşı itiraz olanağının yaygın olarak kabul edildiğini, zira burada söz konusu olanın yargının işleyişine yönelik kamu güveni olduğunu yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Bilgen*, § 96 ve bu kararda yapılan diğer atıflar). Bir yargı mensubunun vaktinden evvel ihraç veya yapıcı ihraç anlamına gelen bir tedbire itiraz hakkının kısıtlanması, böyle bir tedbirin herhangi bir özel neden olmaksızın alınması durumunda yargı bağımsızlığı ile bağdaşmayabilir (bk. yukarıda anılan *Gumenyuk ve diğerleri*, § 72).

92. Mahkeme, mahkemeye erişim hakkının, yargı mensuplarının korunmasına yönelik temel usuli haklardan birini teşkil ettiğini ve başvuranın, ilke olarak, HSYK'daki görevinin kanunla sona erdirilmesinin hukuka aykırı olduğu

iddiasıyla ilgili olarak mahkemeye doğrudan erişim hakkına sahip olması gerektiği kanaatindedir. Bu nedenlerle, Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen soyut anayasa incelemesi tamamlayıcı bir güvence teşkil edebilir ancak bir yargı mensubunun kişisel sıfatıyla dava açma hakkının yerine geçemez (*bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)* bk. yukarıda anılan *Gumenyuk ve diğerleri*, § 73).

93. Mahkeme, *Grzęda* davasına ilişkin yukarıda bahsedilen kararında, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının uygulanabilirliği konusuna ilişkin incelemesine, özellikle i) Polonya'daki Ulusal Yargı Konseyinin yargı bağımsızlığını korumadaki önemi ve ii) yargısal atama sürecinin bütünlüğü ile yargı bağımsızlığının gerekliliği arasındaki bağlantıya atıfta bulunarak, hâkimlerin görevine son verilmesi veya başka bir göreve atanmasını içeren davalarda bulunması gerekenlere benzer usuli güvencelerin, Ulusal Yargı Konseyinin bir yargı üyesinin görevinden alınması durumunda da aynı şekilde mevcut olması gerektiği kanaatine varmıştır (bk. yukarıda anılan *Grzęda*, 345). Ayrıca Mahkeme, Ulusal Yargı Konseyinin özerkliğinin - özellikle yargı atamalarına ilişkin konularda - yasama ve yürütme erklerinin müdahalesine karşı korunması ihtiyacını ve bu kurulun yargı üzerindeki siyasi nüfuza karşı bir siper olma rolünü vurgulamıştır (bk. yukarıda belirtilen karar, § 346). Mahkeme, adli yönetim organlarına üyelikle ilgili olarak mahkemeye erişimin engellenmesine yönelik herhangi bir gerekçenin değerlendirilmesinde, yargının bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğünün desteklenmesindeki güçlü kamu menfaatinin dikkate alınması gerektiği kanaatindedir (*yukarıda belirtilen karar*).

94. Mahkeme, mevcut davanın koşullarında ise, başvuranın Teftiş Kurulu Başkan Yardımcılığı görevine son verilmiş olmasına rağmen, yetkili ulusal makamların yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmeyi ve etkinliğini sağlamayı amaçladığı bir yasama reformu kapsamında kabul edilen 5664 sayılı Kanun kapsamında hâkimlik görevine devam ettiğini belirtmektedir (bk. yukarıda 5. paragraf). 6524 sayılı Kanunla görevlerine son verilen HSYK'nın bazı üyelerinin, eski görevlerine iade edilmiş olmalarına rağmen, başvuran, Teftiş Kurulundaki görevine yeniden atanmamış, bunun yerine HSYK tarafından Yargıtay savcısı olarak atanmıştır (bk. yukarıda 9 ve 10. paragraflar).

95. Mahkeme ardından, 6524 sayılı Kanun'un 39. maddesinin, bazı milletvekillerinin başlattığı soyut anayasal denetim çerçevesinde Anayasa Mahkemesinin 14 Nisan 2014 tarihli kararıyla Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiğini gözlemlemektedir (yukarıda 6. paragraf). Anayasa Mahkemesi, söz konusu reformla HSYK içinde fiili bir yapısal değişiklik sağlanmamış olması sebebiyle, HSYK'da görev yapan kişilerin yeni yasal düzenlemelerle görevlerine son verilmesinin hukuk güvenliği ilkesini ihlali ettiğine karar vermiştir (bk. yukarıda 7. madde). Mahkeme bununla birlikte, Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararların geriye dönük etkisinin olmayacağını (bk. yukarıda 15. paragraf) ve başvuranın söz konusu mahkeme önündeki yargılamada taraf olmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla soyut bir anayasal denetim kapsamında verilen bu karar, başvurana, görevinin sonlandırılmasına itiraz etme ve Sözleşme'nin olası bir ihlalinin etkilerini telafi etme olanağı sunabilecek bir yargılama sağlamamıştır (*bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)* bk. yukarıda anılan *Gumenyuk ve diğerleri*, § 62). Anayasa Mahkemesi ayrıca, başvuranın, görevinin yeni bir yasal düzenleme yapılarak sona erdirilmesine ilişkin olarak mahkemeye erişiminin olmadığı gerekçesiyle yaptığı bireysel başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir; Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru usulü çerçevesinde hukuki belgeleri inceleme yetkisine sahip olmadığı kanaatine vararak bu kararı vermiştir (bk. yukarıda 12. paragraf).

96. Mahkeme, yukarıda belirtilen reform çerçevesinde başvuranın görevinin hukuken feshedilmesine ilişkin olarak herhangi bir yargısal denetimin bulunmamasının, hukukun üstünlüğü ilkesine ve Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına uygun olup olmadığı hususuyla ilgili olarak, Anayasa Mahkemesinin, 6524 sayılı Kanun'un aslında HSYK bünyesinde herhangi bir yapısal reforma yol açmadığı ve HSYK'da görevli olan bütün kamu görevlilerinin bu kanunla görevlerine son verilmesinin, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukukun üstünlüğünün gereklerinden biri olan hukuk güvenliği ilkelerinin ihlali anlamına geldiği tespitine atıfta bulunmaktadır (bk. yukarıda 7. paragraf). Anayasa Mahkemesinin gerekçesini yineleyen Mahkeme, başvuranın Teftiş Kurulundaki görevinin yasama müdahalesi yoluyla sona erdirilmesinin hukukun üstünlüğü

ilkesiyle bağdaşmadığı ve yargı bağımsızlığını tehdit edebileceği kanaatindedir. Ayrıca Mahkeme, mahkemeye erişimi bertaraf eden ulusal mevzuatın, belirli bir davada Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası kapsamında herhangi bir etkiye sahip olabilmesi için, hukukun üstünlüğü ilkesiyle uyumlu olması gerektiği kanaatindedir (yukarıda anılan *Grzęda*, § 299).

97. Dolayısıyla Mahkeme, mevcut davada, başvuranın mahkemeye erişim hakkının kısıtlanmasını istisnai olarak haklı kılan önemli nedenlerin bulunmadığını tespit etmektedir (bk. *Nedelcho Popov/Bulgaristan*, no. 61360/00, § 39, 22 Kasım 2007 ve yukarıda anılan *Bilgen*, § 96).

98. Yukarıda belirtilenleri dikkate alarak Mahkeme, mevcut davada hukuki denetimin bulunmaması nedeniyle, davalı Devletin başvuranın mahkemeye erişim hakkının özünü ihlal ettiği sonucuna varmıştır (yukarıda anılan *Grzęda*, § 349).

99. Bu sebeple, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla güvence altına alınan, başvuranın mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

100. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

101. Başvuran, maddi tazminat olarak 15.000 Türk lirası (TRY) (yaklaşık olarak 1.514 avro (EUR)) talep etmiştir. Başvuran bu bağlamda, ihtilaf konusu tedbirin bir sonucu olarak, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı olarak bu görevinden dolayı hakkı olan önemli miktardaki ödenekleri (yani brüt aylık maaşının %5'i tutarında ek aylık ödeme) kaybettiğini ileri sürmüştür. Başvuranın talep ettiği maddi zararın miktarı, 2014 yılında Teftiş Kurulundaki görevinin sona ermesi ile 2016 yılında savcılık görevinden alınması arasında geçen sürede almış olması gerektiğini iddia ettiği ödeneklerin miktarına tekabül etmektedir.

102. Başvuran ayrıca, kendisine karşı alınan tedbirler sonucunda uğradığını iddia ettiği manevi sıkıntı nedeniyle manevi tazminat olarak 50.000 avro talep etmiştir.

103. Hükümet, başvuranın maddi tazminat talebinin asılsız ve aşırı olduğu ve ayrıca mevcut davanın konusuyla ilgisiz olduğu kanaatindedir. Hükümet ayrıca, başvuranın maddi ve manevi tazminat talepleri ile iddia edilen ihlal arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığını ileri sürmüştür. Son olarak Hükümet, başvuranın manevi tazminat talebinin asılsız ve aşırı olduğunu ve Mahkeme tarafından diğer benzer davalarda hükmedilen miktarlarla örtüşmediğini ileri sürmüştür.

104. Mahkeme, tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığı kanısına varmış ve bu nedenle söz konusu talebi reddetmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, başvurana, manevi zararı bağlamında, ödenmesi gerekebilecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 7.800 avro ödenmesinin makul olduğu kanaatindedir.

B. Masraf ve giderler hakkında

105. Başvuran ayrıca, Mahkeme önünde yapmış olduğu masraf ve giderleri karşılığında 2.000 avro talep etmiştir. Başvuran bu bağlamda avukatıyla imzaladığı ve avukata temsil ücreti olarak 20.000 TL (söz konusu tarihte yaklaşık olarak 1.767 avro) ödeneceğini gösteren hukuki hizmet sözleşmesinin bir kopyasını ibraz etmiştir. Başvuran ayrıca, konuyla ilgili herhangi bir belge sunmaksızın, Anayasa Mahkemesi önünde yaptığını iddia ettiği masraf ve giderler için 175 avro talep etmiştir.

106. Hükümet, başvuranın, talepleriyle ilgili destekleyici belgeleri sunmamış olması nedeniyle, Mahkemeyi söz konusu talepleri reddetmeye davet etmiştir.

107. Mahkemenin içtihatlarına göre, bir başvuran, yalnızca masraf ve giderlerin gerçekten ve zorunlu olarak yapılmış olduğunu ve miktar açısından bunların makul niteliğini kanıtladığı sürece, masraf ve giderlerin geri ödenmesini talep etme hakkına sahiptir (diğer birçok karar arasında bk. *L.B./Macaristan* [BD], no. 36345/16, § 149, 9 Mart 2023). Mahkeme mevcut davada, kendisine sunulan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri dikkate alarak, bütün başlıklar altında gerçekleşen masraflar için başvurana toplamda, ödenmesi gerekebilecek her türlü vergi hariç olmak üzere 1.767 avro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

108. Mahkeme, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankasının marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden hesaplanmasının uygun olduğu kanaatindedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine;
3. a) Davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki meblağların ödenmesine:

(i) Söz konusu miktar üzerinden doğabilecek bütün vergiler hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 7.800 avro (yedi bin sekiz yüz avro);

(ii) Söz konusu miktar üzerinden doğabilecek bütün vergiler hariç olmak üzere, masraf ve giderler için 1.767 avro (bin yedi yüz altmış yedi avro);

b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına;

4. Başvuranların adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 26 Mart 2024 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı

Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen

Başkan

Sözleşme'nin 45. maddesinin 2. fıkrası ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 74. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, işbu karara, Hâkim Koskelo'nun ayrık görüşü eklenmiştir.

A.B.

H.B.

KARTAL/TÜRKİYE KARARI – AYRIK GÖRÜŞ
HÂKİM KOSKELO’NUN MUTABİK GÖRÜŞÜ

1. Mevcut davada varılan sonuca, yani mahkemeye erişim hakkına ilişkin olarak Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine katılıyorum. Bununla birlikte, kararda benimsenen gerekçenin, içtihatlarda ele alınmamış olan birçok konuyu gündeme getirdiğini görüyorum. Sorunun temelinde, başvuranın itiraz ettiği görev süresinin sonlandırılmasının, *kanun gereğince (ex lege)* yani TBMM kararının doğrudan sonucu olarak gerçekleşmesi yatmaktadır.

2. Mevcut davadaki karar, Büyük Dairenin *Grzęda/Polonya* ([BD], no. 43572/18, 15 Mart 2022) davasında benimsediği yaklaşımı takip etmektedir ve bu yaklaşıma, *Baka/Macaristan* ([GC], no. 20261/12, 23 Haziran 2016) davasındaki kararla yön verilmiştir. Bu davaların her ikisinde de, mevcut davada olduğu gibi, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının uygulanabilirliği konusu, *Vilho Eskelinen ve Diğerleri/Finlandiya* davasında ([BD], no. 63235/00, AİHM 2007-II) belirtildiği şekliyle yalnızca “Eskelinen testi” olarak adlandırılan teste dayanarak değerlendirilmiştir. Bu test, son bahsedilen davanın *kanun gereğince (ex lege)* tedbirlerle ilgili olmamasına ve her şeyden önce Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının, bireyler için, yasama organı tarafından kabul edilen bir kanun hükmünün geçerliliğine mahkemeler önünde itiraz etme hakkını güvence altına almadığı yönünde uzun süredir devam eden bir içtihadın mevcut olmasına rağmen geçerlidir.

3. Bu uzun süredir devam eden ve yerleşik içtihat, *Ruiz-Mateos ve diğerleri/İspanya*’ya kadar uzanmaktadır (no. 14324/88, 19 Nisan 1991 tarihli Komisyon kararı, DR 69, s. 227); bu karara göre, “ulusal meclis tarafından bir yasama tedbirinin kabul edilmesi... Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında medeni hak ve yükümlülüklerin belirlenmesi anlamına gelmez. Mahkeme, daha sonraki içtihatlarda, Sözleşme’nin 6. maddesinin, yasama organı tarafından kabul edilen bir kanunu iptal etme veya geçersiz kılma yetkisine sahip bir mahkemeye erişim hakkını gerektirmediğine hükmetmiştir (örneğin bk. *Posti ve Rahko/Finlandiya*, no. 27824/95, § 52, AİHM 2002-VII ve *Alatulkkila ve diğerleri/Finlandiya*, no. 33538/96, § 50, 28 Temmuz 2005; daha yeni örnekler için bk. *Kristiana Ltd./Litvanya*, no. 36184/13, § 123, 6 Şubat 2018; *Sakskoburggotski*

KARTAL/TÜRKİYE KARARI – AYRIK GÖRÜŞ
ve *Chrobok/Bulgaristan*, no. 38948/10 ve 8954/17, § 272, 7 Eylül 2021; *Gyulumyan ve diğerleri/Ermenistan*, no. 25240/20, 21 Kasım 2023).

4. Gerçekten de, mevcut durumda, bazı Sözleşmeciler Devletler, yalnızca bireysel başvuru tedbirlerine mahkemeler önünde itiraz edilebileceği anlamında, yasal tedbirlerin anayasal denetimine veya uluslararası mevzuata uygunluğun denetimine bireysel erişim hakkı sağlamamaktadır (Anayasa’ya/uluslararası mevzuata uygunluğun dolaylı denetimi). Bu bağlamda Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının kapsamı, bu nedenle büyük öneme sahip olmaya devam etmektedir.

5. *Eskelinen* testinin, iç hukukta dayanılan hakkın, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında “medeni” nitelikte olup olmadığıyla ilgili olduğu yeniden hatırlatılmalıdır. Bu hüküm anlamında böyle bir hakkın “belirlenmesinin” ne anlama gelebileceği ayrı bir konudur. Yukarıda 3. paragrafta belirtilen içtihat bu ikinci konuyla ilgilidir. *Eskelinen* testinin, yasal tedbirlerin doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkan anlaşmazlıklar bağlamında veya bunlarla ilgili olarak geliştirilmediğini de hatırlamak gerekir. Dolayısıyla, söz konusu testin kabul edilmesinin, bu tür tedbirlere ilişkin yerleşik genel içtihatları geçersiz kılmadığı veya geçersiz kılamayacağı açıktır. Ancak Büyük Daire, her ikisi de kanuni tedbirlerle ilgili olan *Baka* veya *Grzęda* davasında - benimsenen tutumun nasıl uzlaştırılabileceğine ya da Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası kapsamında nasıl yukarıda belirtilen genel kısıtlamayla bağlantılı olduğuna değinmemiştir. Bu durum şaşırtıcı olduğu kadar şeffaflık, hukuki belirlilik ve yargılama yöntemi açısından sorunludur.

6. Yukarıda bahsedilen meseleyi incelemedeki başarısızlığı (haklı olmasa da) açıklayabilecek durum muhtemelen, *Baka* davasında, ihtilaf konusu yasal tedbirin yalnızca sınırlı olmayıp aynı zamanda belirli bir kişinin görevden alınmasına da yönelik olduğuna dair güçlü göstergelerin mevcut olmasına dayanmaktadır. Bu bağlamda Mahkeme, Venedik Komisyonunun, aşağıdaki hususları ifade eden görüşüne (yukarıda belirtilen karar, § 59) atıfta bulunmuş ve bu görüşü dayanmıştır (bk. yukarıda anılan *Baka*, § 117):

“Temel Kanun’un 25. maddesi, en yüksek yargı organının *Curia* olmasını öngörmektedir. Temel Kanun’un geçici hükümlerinin 11. maddesine göre *Curia*, Yüksek Mahkemenin mirasçısıdır (yasal halefi). Yüksek Mahkemenin tüm hâkimleri, Başkanı dışında hâkim olarak görevlerine devam etti. [Mahkemelerin Teşkilatı ve

KARTAL/TÜRKİYE KARARI – AYRIK GÖRÜŞ

İdare Kanununun] 114. maddesi, yeni Başkanın seçimi için yeni bir kriter oluşturmuştur; bu, eski Yüksek Mahkeme Başkanının Curia Başkanı olarak seçilmesinin uygun olmadığı sonucunu doğurmaktadır. Bu kriter, örneğin bir Avrupa Mahkemesinde hâkim olarak görev yapılan süreyi hesaba katmadan, Macaristan’da hâkim olarak görev yaptığı süreyi ifade etmektedir. Birçok kişi, yeni kriterin belirli bir kişinin – Yüksek Mahkemenin mevcut Başkanının – Curia Başkanlığı makamına seçilmesini engellemeyi amaçladığına inanmaktadır. Her ne kadar Kanun genel bir şekilde formüle edilmiş olsa da, tesir itibarıyla tek bir kişiye yönelik olmuştur. Bu türden kanunlar, hukukun üstünlüğüne aykırıdır.”

7. Buna göre, hukuki duruma ilişkin en makul anlayış, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının kapsamının değerlendirilmesi için bir yandan, az ya da çok genel nitelikte olan ve bireyler üzerindeki etkileri belirli olan uygulama tedbirleriyle somutlaşan “normal” türdeki yasal tedbirler ve diğer yandan, diğer taraftan *şahsi (ad hominem)* yasal tedbirler, yani belirli bir kişiye yönelik yasal tedbirler arasında bir ayrım yapılması gerektiği şeklinde görünmektedir. Bu durumda, bu iki tür yasal tedbir arasındaki sınırın özellikle nasıl çizileceği konusu ortaya çıkmaktadır. Özellikle mevzuat değişiklikleri bağlamında çoğu zaman vazgeçilmez olan geçiş hükümleri, onlara herhangi bir gayri meşru anlamda “yönlendirilmese bile” kesinlikle sınırlı, tanımlanabilir insan gruplarını pekâlâ ilgilendirebilir.

8. Ulusal Yargı Konseyi ile ilgili mevzuat değişiklikleri bağlamında geçiş hükümlerine ilişkin *Grzęda* davasında da bu sorun özel olarak ele alınmamıştır. Bu davanın odak noktası, yargının bağımsızlığının korunması ve bununla bağlantılı olarak Konseyin özerkliğinin sağlanması ihtiyacıydı. Bununla birlikte, yargı reformları bağlamında bile belirli pozisyonlardaki kişileri etkileyen geçiş hükümlerinin yasama yetkisinin kullanımında hem vazgeçilmez hem de tamamen meşru olabileceği gerçeği ortadadır (bk. anayasal reformla ilgili olarak yukarıda anılan *Gyulumyan ve diğerleri/Ermenistan*). Bu nedenle, 6. maddenin 1. fıkrası uyarınca mahkemeye erişimi gerektiren kanun dışı tedbirler ile yukarıda 3. paragrafta atıfta bulunulan içtihat uyarınca bu hükmün kapsamı dışında kalanlar arasındaki ayrımın nasıl belirleneceği sorusu devam etmektedir. Bu, diğerlerinin yanı sıra, söz konusu reformların takip edildiği ve yürürlüğe konduğu siyasi bağlama bağlı olarak, kaçınılmaz olarak zor ve hassas konuları gündeme getirebilir.

9. Mevcut davaya dönecek olursak, karar *Grzęda* davasında belirlenen çizgiyi izlemektedir. Dolayısıyla, yukarıda 3. paragrafta atıfta bulunulan içtihattan veya bu bağlamda çözülmemiş tutarsızlıktan veya açıklık eksikliğinden bahsetmeden, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının uygulanabilirliği konusunu ele almaktadır. Karar, şikâyetin *kanun gereğince alınan (ex lege)* bir tedbire yönelik olmasına rağmen, sanki iç hukukta savunulabilir bir iddia konusu ve *Eskelinen* testi uyarınca söz konusu hakkın “medeni” niteliği dikkate alınacak tek konularmış gibi çerçevelenmiştir. Bu yaklaşıma, bunun bir Daire kararı olduğu hususu ışığında bakılabilir, oysa Büyük Daireden çıkan içtihatların nihai olarak açıklığa kavuşturulması Büyük Dairenin sorumluluğundadır. Ancak bu, konunun tümüyle göz ardı edilmesi gerektiği anlamına gelmiyor.

10. Kendi adıma, yukarıda belirtilen husustaki mevcut hukuki belirsizlik göz önüne alındığında ve Mahkeme önündeki koşullar ışığında, aşağıdaki gerekçelerle, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının uygulanabilir olduğunu kabul ediyorum. İlk olarak, tartışılabilir bir hak, iç hukuktan kaynaklanabilmektedir. İkinci olarak, söz konusu hakkın *Eskelinen* testi ve bu konudaki içtihat durumu dikkate alındığında “medeni” nitelikte olduğu kabul edilebilir. Ve üçüncü olarak, başvuranın görev süresini sona erdiren ihtilaf konusu geçiş hükmünün, Hükümet tarafından onaylanmayan belirli bir ideolojik hareketin bağlı olduğu varsayılan veya iddia edilen kişilerin, Hâkimler ve Savcılar Kurulundan bertaraf edilmesini amaçlayan mevzuat değişikliklerinin bir parçası olduğu görülmektedir ve dolayısıyla, gerçek veya varsayılan kişisel nitelikleriyle ilgili nedenlerden dolayı, başvuran da dâhil olmak üzere belirli kişilere yönelik kanun dışı bir tedbir teşkil etmektedir (özellikle bk. kararın 45. paragrafı).

11. İçtihadın Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla ilgili kendine özgü bir yönü, *Eskelinen* testini içeren davalarda geliştirildiği şekliyle, mahkemeye erişim hakkı açısından, uygulanabilirlik ve esasa ilişkin sorunların, ilke olarak ayrı olmalarına rağmen, alışılmadık bir şekilde bir araya geldiği bir duruma yol açmış olmasıyla ilgilidir. Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının geçerli olduğu durumlarda bile mahkemeye erişim hakkı mutlak değildir. Mahkeme haklı olarak hukukun üstünlüğünün korunmasını, mahkemeye erişimin önemini vurgulayan önemli bir husus olarak vurgulamıştır. Ancak hukukun üstünlüğünün gerekleri, her

durumda, ilgili anayasal ilkeler bir bütün olarak dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

12. *Kanun gereğince alınan (ex lege)* tedbirin söz konusu olduğu durumlarda, herhangi bir adli inceleme için bir referans standardı, anayasa veya daha yüksek düzeydeki diğer uygulanabilir hukuk kuralları olacaktır. Mevcut davada, soyut anayasal denetim yetkisini kullanarak konuyu ele alan Anayasa Mahkemesi, ihtilaf konusu geçiş hükmünün anayasal olarak güvence altına alınan hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğuna hükmetmiştir. Ancak bu tespit, başvurana da dâhil olmak üzere etkilenenler için mevcut herhangi bir başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle hukuken geçersiz hale gelmiştir. Sonuç olarak, anayasal açıdan geçersiz kılınan bir geçiş hükmü, ilgili kişi açısından hukuki sonuçlar doğurabilmiştir. Bir başka deyişle, mahkemeye bireysel erişimin bulunmaması, Anayasa'ya aykırı bir hukuki durumun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu koşullar altında, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğini kabul ediyorum.

13. Aynı zamanda, başka bir senaryo üzerinde de düşünmekte yarar vardır: Yetkili ulusal mahkemenin, ihtilaf konusu hükmün Anayasa'ya uygunluğunu incelediği ve bunun, Anayasa'ya veya daha üst düzeydeki diğer ilgili normlara uygun olduğuna karar verdiği bir senaryo. Bu koşullar altında durum önemli ölçüde değişecektir. Eğer Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası, anayasal olarak onaylanmış (geçici) bir hükmün hukuki etkisine itiraz etmek amacıyla bile mahkemeye erişim şartını dayatıyorsa, bunun etkisi, anayasal denetim konusunda yargı yetkisine sahip mahkemenin yetkisini zayıflatmak olacaktır. Bu etki, hukukun üstünlüğünü desteklemek yerine zayıflatma riski taşır.

14. Buradaki en önemli nokta, Sözleşmeciler Devletler genelinde geçerli olduğu üzere, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin bir yorumun, her zaman önemli derecede düşünme, farklılaştırma ve netlik gerektirmesidir. Mahkeme, özellikle yasama işlemlerine itiraz etmek amacıyla ulusal düzeyde mahkemeye erişim hakkı gibi, çeşitli yargı yetkileri açısından anayasal sonuçları olan konulara, şu anda mevcut olan içtihatların sunduğundan daha yüksek düzeyde bir açıklık getirmelidir.